

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

SVERIGE 13:—
NORGE 15:—
DANMARK 15:—

OKTOBER 7·88

*En stor vandringsutställning om och kring Sven Hedin öppnas i år i Japan. I denna ingår också en del av Hedins vetenskapliga belöningsmedaljer — nästan alla i guld — som i omgångar skänktes till Kungl Myntkabinettet, de sista efter hans död 1952. Här avbildas som exempel en medalj instiftad år 16 i Meiji-eran (1883), dvs kejsar Mutsuhitos 16:e regeringsår, för Kejsarliga Förbundet för utbildning och tilldelad Hedin år 1908. Den är av guld och väger nästan 152 gram.
Foto Gunnel Jansson, Raå/shmm.*

Oranien-husorden och Kronorden **sid 172**

En klenod från Fredrik I:s dagar **sid 173**

Sedelutgivning av köpmän i Jönköping **sid 174**

Årsmötet 1988 **sid 177**

Lejonet från Norden **sid 180**

Ulla Westermarck hedersdoktor **sid 181**

MYNTDAGAR I GÖTEBORG

15-16 OKTOBER 1988

MYNTAUKTION - LÖRDAGEN DEN 15 OKTOBER

Nu är det återigen dags för en ny stor myntauktion på Sheraton i Göteborg! Ett evenemang som blivit tradition och en trevlig träffpunkt för myntsamlare. Utbudet är mycket varierat och här finns objekt för de flesta samlarinriktningar.

Några exempel på vad som utbjuds:

- 1) Kristina, Plåtmynt: 1 Daler SM 1649 - RRR
- 2) Karl XIV Johan, 1 Riksdaler 1827 "TROYSKA ASS" - Kung Farouks praktex!
- 3) Sedel: Discontcontoiret i Götheborg, 1.000 Riksdaler 1793 - RR

Övriga objekt presenteras i en rikt illustrerad auktionskatalog, som utkommer den 15 september och erhålles genom insättande av 40:- på postgiro 48 92 03-0.

BESTÄLL AUKTIONSKATALOGEN REDAN IDAG!

MYNTMÄSSA ! - SÖNDAGEN DEN 16 OKTOBER

Göteborgs första myntmässa arrangeras på Sheraton av Antikören Mynt & Antikt! Några av Nordens mest aktiva mynthandlare bjuder ut sina välsorterade lager.

Mässan kompletteras dessutom med en rad andra aktiviteter:

- * Göteborgs Numismatiska Förening arrangerar en utställning, som säkert kommer att intressera såväl allmänheten som den erfarna samlaren.
- * Den medeltida Myntsmeden präglar mäss-brakteater i begränsad upplaga!
- * De yngsta besökarna kan sysselsätta sig med "mynt-fiske" i Västerhavet.
- * Ett bildspel om numismatik och myntsamlande kommer att visas.

Entré: Tio (kronor) för de stora och fem för de små.

Sheraton erbjuder mässbesökarna: Trevliga rum till weekend-priser, cafeteria, bar, restauranger samt mycket god service!

HJÄRTLIGT VÄLKOMNA TILL GÖTEBORG

Antikören Mynt & Antikt HB Stureplatsen 1 411 39 GÖTEBORG	Kronans Mynt Västra Hamngatan 6 411 17 GÖTEBORG	Oslo Mynthandel A/S Kongens gate 31 N-0101 OSLO-1	Tanco Numismatics Box 6235 102 35 STOCKHOLM
Beso Mynt & Antik AB Västra Hamngatan 6 411 17 GÖTEBORG	Rune Larsson Mynthandel Osterlånggatan 16 502 32 BORÅS	J. Pedersen Mynthandel Skoligatan 24 502 31 BORÅS	Thörnströms Mynt & Sedlar AB Drottninggatan 48 582 27 LINKÖPING
Dukaten Mynthandel AB Engelbrektsgatan 34 A 411 37 GÖTEBORG	Lunds Mynthandel Klostergatan 5 222 22 LUND	Rube Mynthandel Olav Trygvassons gate 42 N-7011 TRONDHEIM	Ticalen Mynthandel AB Stureplatsen 3 411 39 GÖTEBORG
Göteborgs Numismatiska Förening Box 5289 402 25 GÖTEBORG	Monetarium Box 21047 200 21 MALMO	Skandinaviska Mynt Magasinet Box 2054 443 02 LERUM	Viktoria Mynthandel Box 9017 400 70 GÖTEBORG

Antikören
Stureplatsen 1
S-411 39 Göteborg
 031-183960

ORGAN FÖR
SVENSKA NUMISMATISKA
FÖRENINGEN

Östermalmsgatan 81
114 50 Stockholm
Telefon 08-667 55 98
(tisdag - fredag kl 10.00 - 13.00)

Svensk Numismatisk Tidskrift:
Postgiro 15 00 07-3
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken
SNT utkommer den 1
i månaderna februari - maj och
september - december
Prenumeration: helår 100:—

ANSVARIG UTGIVARE

Ian Wiséhn

REDAKTION

Hans Franzén
Madeleine Greijer
(program, föreningar,
aktuella auktioner)
Kjell Holmberg (annonsering)
Manuskriptgranskning:
Lars O. Lagerqvist
Redaktionssekreterare:
Margareta Klasén
(adress och telefon se ovan!)

ANNONSER

Bokning

Tel 0292-303 45 kvällstid o helger

Annonspriser:

2 sidor (mittuppslag)	2 000:—
2:a omslagssidan	1 450:—
omslaget 4:e sida	1 800:—
1/1 sida (151×214 mm)	1 200:—
2/3 sida (99×214 mm)	850:—
1/2 sida (151×105 mm)	650:—
1/3 sida (47×214 mm)	450:—
1/4 sida (72×105 mm)	350:—
1/6 sida (47×105 mm)	250:—
1/12 sida (47×50 mm)	150:—

Sista materialdag:

Den 1:a i månaden
före utgivning
Heloriginalt alt manus och
gärna skiss.
Sändes till SNT,
adress enl ovan.

*Annonser som ej är förenliga
med SNF:s, FIDEM:s och
AINP:s etik
kommer att avböjas*

Tryck:
Masterprint Sätter & Tryckeri AB
ISSN 0283-071X

Höstprogrammet 1988

Om ej annat anges, hålls mötena kl 18.30 på Sandhamnsgatan 50 A (Riksantikvarieämbetets lokaler, tag buss nr 41 till Rökubbsgatan eller T-bana till Gärdet).

Oktober	5	Ian Wiséhn berättar om brevväxlingen mellan Bror Emil Hildebrand och CJ Thomsen.
November	1	Pollettafton
	16	Höstauktionen i Statens Historiska Museer.
	29	Lars O. Lagerqvist berättar om "Frihetstidens myntning".
December	12	Den sedvanliga julfesten

SNF:s kansli

har postadress:
Östermalmsgatan 81, 2 trög,
114 50 Stockholm.
Telefontid tisdag - fredag 10-13,
tel 08-667 55 98.

Besökstid 10.30-13

Semesterstängt:
midsommar - 1 sept samt jul- och
nyårshelgerna.

Mera nytt

se sid 180

Register Myntkontakt
1972-1982

finns ännu att köpa på SNF:s kansli
eller beställas pr post eller telefon
08/667 55 98 tisd-fred 10-13. Pris
endast 75:— (+ porto). Oumbärlig
för alla intresserade numismatiker,
som vill gå tillbaka till någon tidigare
värdefull artikel i vår tidskrift — men
inte kommer ihåg var den stod.

Kansliet

Numismatiska
Meddelanden 32:2

Andra delen av fil. dr Ulla Ehrensvärds monografi över medaljgravören Erik Lindberg 1873-1966 är nu klar, som meddelades i förra numret. Boken upptar i kronologisk följd hela Erik Lindbergs oeuvre, 475 egna arbeten. Beskrivningarna ger utförliga uppgifter om bl a beställare, tillverkare och upplagor m m. Boken, som är inbunden, innehåller 292 sidor text, 140 planscher samt inskrifts- och saksregister.

Den beställes lättast genom inbetalning av 250:— till SNF:s kansli Östermalmsg 81, 114 50 Stockholm, tel 08/667 55 98 tis-fre 10-13; i sistnämnda fall tillkommer postförskottsavgift och porto.

Del I av detta arbete (NM 32:1, 1974) kan erhållas genom inbetalning till SNF:s postgirokonto av 125:— för inbundet eller 100:— för häftat exemplar + porto 20:—.

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGENS
MEDLEMSNÅL
kan rekvideras från kansliet!
Pris: 20 kr + porto

Oranien-husorden och Kronorden

Av Leif Pålsson

I samband med det nederländska statsbesöket i Stockholm under maj månad 1987, aktualiserades Oranien-husordens nya organisation, vilken — med sedvanlig fördröjning — ännu ej trängt igenom i referenslitteraturen, tex i 1974 års upplaga av Dorling's *Ribbons and Medals* och den andra tyska upplagan av Hieronymussens standardverk *Europäische ordner i farver* (1975)¹. Här följer en aktuell uppställning, byggande på min bearbetning av "Hieronymussen" (se *SNT* 1987:4), med hänvisningar till illustrationsmaterialet i Hieronymussens olika nationella upplagor (danska, engelska, finska och tyska).

Oranien-husorden (*Huisorde van Oranje*), NedOHO, 134-139, instiftades genom beslut 19 mars 1905 av drottning Wilhelmina och erhöll statutillägg 1908, 1910, 1917, 1928, 1945 och 1947. Orden förlänades ursprungligen såväl nederländare som utlänningar för förtjänster gentemot det nederländska konungahuset. Med nya statuter av 30 nov 1969 reformerades orden genomgripande och uppdelades i fyra grupper: 1) "*Husorden*" ("de Huisorde") i tre klasser (reserverad för nederländska medborgare); 2) *Trohets- och förtjänstorden* ("de Orde van Trouw en Verdienste"); 3) *Hedersmedalj för konst och vetenskap resp för nit och snille* ("de Ere-medaille voor Kunst en Wetenschap" en "... voor Voortvarendheid en Vernuft"); 4) *Kronorden* ("de Kroonorde"), NedKrO, såsom utmärkelse för utlänningar för särskilda förtjänster gentemot det nederländska statsöverhuvudet eller konungahuset. Konungen (drottningen) är ordens stormästare och förlänare, som sker i hovprotokoll och ej liksom betr de nederländska statsordnarna i konselj, är helt och hållet monarkens prerogativ. Stormästaren utnämner, enligt 1969 års stadgar, kansler, vicekansler och registrator, varjämte ett särskilt kapitel på fem ledamöter äger pröva ärenden om uteslutning ur orden.

Orden har haft inalles aderton världigheter:

1 *Storkors* Ordenstecken (134) i axelband samt kraschan (135), vilka bibehållits för Husorden; för Kronorden vitemaljerat ordens-

tecken samt kraschan (motsv 136) med vitemaljerad ram.

- 2 *Storofficer*: Ordenstecken (134) i halsband samt kraschan (136); sedan 1969 endast Kronorden såsom "Groot Erekruijs met plaque" (*stora förtjänstkorset med kraschan*) med vitemaljerade insignier, ordenstecknet av dam buret i bandrosett.
- 3 *Hedersmedalj för konst och vetenskap* (till 1969: i guld): Guldmedalj i halsband, av damer i bandrosett invid axeln.
- 4 *Hedersmedalj för nit och snille* (1908-1969: i guld): Guldmedalj i halsband, av damer i bandrosett invid axeln.
- 5 *Kommendör* (sedan 1969: "Groot Erekruijs;" *stora hederskorset*): Ordenstecken (134) i halsband, sedan 1969 av dam i bandrosett och Kronordens ordenstecken vitemaljerat.
- 6 *Officer*: Ordenstecken (137) såsom bröstkort utan band, sedan 1969 för Husorden ("Erekruijs;" *hederskors*), ehuru mindre och för damer i bandrosett; för Kronordens "Erekruijs met rozet" (*hederskors med bouton*) bröstband med bouton resp bandrosett.
- 7 † *Hedersmedalj för konst och vetenskap i silver* (avskaffad 1969): Silvermedalj i halsband, av damer i bandrosett invid axeln.
- 8 † *Hedersmedalj för nit och snille i silver* (1908-1969): Silvermedalj i halsband, av damer i bandrosett invid axeln.
- 9 *Riddare av 1:a klassen* (1905-1908: "riddare"): Mindre ordenstecken i bröstband; sedan 1969 endast Trohets- och förtjänstordens blåemaljerade *guldkors* (Het kruis van Trouw en Verdienste in goud"), av damer i bandrosett.
- 9a *Riddare* ("Erekruijs"), inom Kronorden: Mindre ordenstecken av vitemaljerat guld i bröstband utan bouton resp bandrosett.
- 10 † *Ledamot* ("Eredame"); avskaffad 1969, som var reserverad för damer och vartill bars litet riddartecken av 1:a klassen i bandrosett.
- 11 *Riddare av 2:a klassen* (införd 1908): Mindre ordenstecken av emaljerat silver i bröstband; sedan

Officerskors av äldre modell (62×51 mm).
Ur: Graf Klenau oHG, München, [Katalog] 109. Auktion, Orden + Ehrenzeichen, 21. Juni 1975, nr 6443 (text nr 6446).

1969 endast blåemaljerat ordens-tecken för Trohets- och förtjänstordens *silverkors* ("Het kruis van Trouw en Verdienste in zilver"), av damer i bandrosett.

- 12 † *Hedersmedalj för nit och snille i brons* (1908-1969): Bronsmedalj i halsband, av damer i bandrosett invid axeln.
 - 13 † *Förtjänst Kors i guld* (avskaffad 1969): Mindre ordenstecken av oemaljerat guld i bröstband, av damer ett litet dylikt ordenstecken i bandrosett.
 - 14 † *Förtjänst Kors i silver* (avskaffad 1969): Mindre ordenstecken (138) av oemaljerat silver i bröstband, av damer ett litet dylikt ordenstecken i bandrosett.
 - 15 *Hedersmedalj i guld*, ingår sedan 1969 i Kronorden: Guldmedalj (139) i bröstband, av damer i bandrosett.
 - 16 † *Livräddningsmedalj* ("Medaille voor Moed en Zelfopoffering"; 1908-1969, men aldrig utdelad): Oval silvermedalj i bröstband.
 - 17-18 *Hedersmedalj i silver resp brons*, sedan 1969 ingående i Kronorden: Silver- resp bronsmedalj i bröstband, av damer i bandrosett.
- Ledamot (damer erhöles ej före 1969 års reform egentliga ordensgrader) och livräddningsmedalj stodo utanför ordens rangordning, medaljer för konst och vetenskap resp för nit och snille hade enligt de ursprungliga stadgarna samma rang som föregående ordensgrad. Korset för trohet och förtjänst i guld resp silver förlänas för 40

resp 25 (ursprungligen 20) års hovtjänst.

Ordenstecknet (134, 137) är sedan 1908 ett rödemaljerat latinskt kors av guld, för riddare av 2:a klassen av silver, med utsvängda armar och med en krans av apelsinblad ("oranjebladen") av guld resp silver i korsvinklarna. Förtjänstkors (138) var av samma storlek som riddartecknet men saknade emalj, officerstecknet (137) av en mellanstorlek mellan kommandörs- och riddartecknen. Ledamots-tecken och förtjänstkors för damer voro mindre men eljest av samma ut-förande. Åtsidans mittglob visar ett blå- resp oemaljerat jägarhorn, furstendömet Oraniens sköldemärke, med omskriften JE MAINTIENDRAI (Jag skall upprätthålla) i röd- resp oemaljerad ram. På fransidans mittglob synes ett krönt "W" (Wilhelmina) i matt-förgyllt resp silverfält. Det ursprungliga ordenstecknet från 1905 var ett förgyllt avrundat latinskt kors med rödemaljerade bårder och i korsmiten belagt med en 5-sidig sköld med Oranien-vapnet och valspråket i ett devisband i korsvinklarna; fransidan visade ett krönt "W" - Det ovan beskrivna ordenstecknet bibehölls 1969 för Husorden, ehuru blott i två storlekar: den större för storkors- och kommandörstecknet (134), den mindre för officerstecknet (motsv 134 men mindre); sistnämnda storlek ha även övriga avdelningars ordenstecken i bröst-band. *Ordenstecknet för Trohets- och förtjänstorden* är av blåemaljerat guld resp silver med mittglob av guld, men eljest identiskt med Husordens; omskriften JE MAINTIENDRAI står dock i en blåemaljerad ram. *Ordens-tecknet för Kronorden* är däremot av vitemaljerat guld med vitemaljerad ram, medan fransidmittgloben visar en kunglig krona.

Hedersmedaljen för konst och vetenskap (införd 1905) resp för *nit och snille* (införd 1908) präglas i en storlek emellan 14:e och 15:e (50 mm) och visar på åtsidan stiftarinnans bild; förlånas sedan 1969 endast i guld. Fransidan bär furstendömet Oraniens vapen med överskriften "JE MAINTIENDRAI" och underskriften VOOR KUNST EN WETENSCHAP (För konst och vetenskap) resp VOOR VOORTVARENHEID EN VERNUFT (För nit och snille). — *Hedersmedaljen* (139) — sedan 1969 *Kronordens hedersmedalj* — präglas i 7:e storleken (30 mm) och visar på åtsidan furstendömet Orani-

ens vapensköld med överskriften JE MAINTIENDRAI över ett par korslagda orangekvistar. På fransidan synes ett krönt "W" med överskriften VOOR VERDIENSTE (För förtjänst) omgiven av en orangekvist. — *Livräddnings-medaljen* (införd 1908 och avskaffad 1969), som blott präglades i matt silver, visade på åtsidan ett ordenstecken med omskriften VOOR MOED EN ZELFOFFERING (För mod och självup-offring), på fransidan ett krönt "W" med omskriften JE MAINTIENDRAI.

Storkorskraschanen (135) är en 8-uddig och *storofficerskraschanen* (136) en 4-uddig silverstjärna. De äro belagda med ordenstecknets mittglob med ordensdevisen JE MAINTIENDRAI i guld. Förstnämnda kraschan (med rödemaljerad mittglobsram) har bibehållits för Husorden, medan *Kronordens kraschan* är den 4-uddiga silverstjärnan med vitemaljerad mittglobsram.

Kronordens band m/1969 (från f.a. MW Mørch & Sons Eftf, Köpenhamn).

Ordensband: Orangegult, för Kronorden med kantränder i nederländska flaggans färger, rött - vitt - blått, med den blåa randen innerst.

Samtliga ordensinsignier återlämnas efter innehavarens död, dock ej förtjänstkors och hedersmedalj, som även bäras efter befordran till högre ordensgrad. Reformen berör ej tidigare förvärvade utmärkelser. Befordran kan endast ske minst tre (till 1969: ett) år efter föregående utnämning inom Husorden, vars "hederskors" är första utmärkelse för nederländska undersåtar.

¹ I regel förlånas vid statsbesök numera de nederländska statsordnarna, dvs regeringens utmärkelser, men grader inom Kronorden endast till konungahusens medlemmar, presidentgemåler och sådana utländska hovfunktionärer som gjort det nederländska majestätet personliga tjänster (se telex nr 870513-902 till UD/protokollet från 36737 PNE NL).

Bergkristallmedalj över lantgreve Karl I av Hessen-Kassel. Foto: Nils Lagergren 1973. Skala 1:1.

En klenod från Fredrik I:s dagar

År 1828 avlämnades en rad historiska föremål till statens samlingar och till den person som vårdade dem - Johan Gustaf Liljegren, Sveriges riksantikvarie. Föremålen kom närmast från Kungl Räktekammaren som hade inventerat bl a samlingarna ute på Drottningholm. Mer konstnärliga föremål (tex konsthantverk) gick till Kongl Museum (här var Fredrik Samuel Silfverstolpe chef).

Bland alla dessa föremål som fick nya hem finns ett porträtt av lantgreve Karl I av Hessen-Kassel. Porträttet är utfört i bergkristall med hög relief och monterat i guld. Den ovala bröstbilden är 4,1 cm hög. Enligt uppgift är denna lilla klenod tillverkad 1714.

Lantgreven Karl I av Hessen-Kassel var far till sedermera Fredrik I av Sverige. Karl föddes 3 augusti 1654 i Kassel. År 1670 efterträdde han sin bror Vilhelm VII som lantgreve. Han var en aktiv deltagare i kriget mot Frankrike. Under Stora nordiska kriget sökte han, med ringa framgång, medla mellan Karl XII och Fredrik I av Preussen.

Tillsammans med sin gemål, Maria Amalia av Kurland, hade han 15 barn, bland vilka märkes Fredrik I.

Troligen kom den lilla medaljongen av bergkristall till Sverige tillsammans med Fredrik av Hessen. I och med att Fredrik stannade kvar i Sverige blev även medaljongen kvar. Idag finns medaljongen över Karl av Hessen-Kassel i Kungl Myntkabinetet.

Ian Wiséhn

Sedelutgivning av köpmän i Jönköping

Av Magnus Widell

Under 1760-talets starka inflation försvann praktiskt taget allt metallmynt, även de minsta kopparmynten, ur den allmänna rörelsen. Deras värde som metall hade stigit över värdet som mynt. Därigenom uppstod en stor brist på växelmynt, eftersom skiljemyntet av koppar blev begärliga och försvann.

För att klara sig ur denna besvärliga situation valde många köpmän, huvudsakligen i Skåne, Blekinge, Halland och Småland, att utge egna småsedlar. De utfärdade nämligen anvisningar på mycket små belopp, "i brist af lös mynt", som det heter i en sådan anvisning. *Valuter* var den samtida benämningen på detta slags anvisningar. Beloppen var inte stora, högst 24 öre silvermynt. Denna valör är dock ovanlig och oftast rör det sig om 4, 8, 12 och 16 öre silvermynt för valuterna. Det är förklarligt att det just var handlare, som ställde ut sådana valuter. De fick ju i sin dagliga gärning erfara olägenheter genom bristen på växelmynt. Många gånger var kanske detta det enda tillämpbara för att kontrahenterna skulle "komma isär" vid växling.

Från Jönköping känner vi till två personer, som utfärdat sådana valuter. Båda var handelsmän och deras namn var Lars Lindqvist respektive Gabriel Tobies Gabriellsson (Gabriel Tobies dy).

Lars Lindqvist

Lars Lindqvist föddes i Jönköping, Kristina församling, år 1733. Enligt födelse- och dopboken är dopdatum den 21 oktober, men möjligen är födelsedagen densamma. Lindqvist ingick äktenskap med Rebecka Tobies, född 1738 och dotter till karduansmakaren mästare Gabriel Tobies. I äktenskapet föddes tre söner, Gabriel 1762, Lorentz 1763 och Fredrich 1765.

Lars Lindqvist ägnade sig åt handel och bland annat ägde han stora delar av Kålgårdsområdet. I Jönköpings historia nämns hans namn bland annat vid kontroll av stadens räkenskaper. Enligt stadens privilegier skulle räkenskaperna för det gångna året avlämnas åtta dagar före Valborgsmässan. Det förekom dock ofta att det

Sedel utgiven av Lars Lindqvist 1764, 4 öre s.m. Den är daterad 1 februari 1764. Tillhör Kungl. Myntkabinettet. Foto Gunnel Jansson, ATA.

gick år utan att några räkenskaper avlämnades. Men 1769 års räkenskaper hade handelsmannen Lars Lindqvist godvilligt åtagit sig att revidera.

Med anledning av konung Adolf Fredriks död sammankallades riksdagen åter till juni 1771. Valet till denna riksdag, som för Jönköpings del för rättades den 13 april, blev en stormig tillställning i staden. Man blev ej ense om att allmänt rösta med slutna valsedlar, varför det blev så att somliga röstade med slutna valsedlar och andra muntligen inför protokollföraren. Misstroendet mot magistraten tog sig nu det uttrycket, att manufakturisten och glasmästaren Anders Nordström samt guldsmeden Lars Bjugg anhöll att borgerskapet skulle få ha deputerade inne hos själva magistraten från valets början till dess slut. Dessa skulle få föra anteckningar och tillse att valet tillgick ordentligt. Efter en hård debatt utsågs slutligen Bjugg och handelsmannen Lars Lindqvist till deputerade.

Natten mellan den 23 och 24 november 1785 utbröt en stor brand i Jönköping. Nästan hela Torgkvarteret eldhärjades och rådhuset blev till stor del förstört. Något återuppbyggande under den kalla årstiden skulle ej kunna komma ifråga. Stadens äldste och magistraten beslöt att göra ett provisoriskt tak och med bräder spika igen fönsteröppningarna samt att laga skorstenarna så att eldning skulle kunna ske i rådhuset. Arbetet med taket

och fönstren åtog sig vid entreprenad-auktionen den 19 december handelsmannen Lars Lindqvist. Arbetet skulle vara fullgjort före januari månads utgång. Det visade sig emellertid att arbetet ej var så lätt som man tänkt och reparationen var inte klar förrän i mars 1786.

Lindqvists sedelutgivning

År 1764 utgav Lars Lindqvist sedlar, eller, som de kallades, valuter. Valören var 4 öre silvermynt (s:mt). Den tryckta texten är:

"Jönköping den 1764. Af underteknad inlöses denna Sedel på Fyra öre S:mt. Enär innehafwaren har så många som svarar emot en Banco Sedel. Säger 4 öre S:mt."

För hand är bl a ifyllt dag, månad samt att Lindqvist med sin namnteckning undertecknade sedeln. Längst ned till vänster återfinns en vitstämpel. Denna består av initialerna LL krönt ovanför med en "friherrlig" krona. Till höger i vitstämpeln ett på bakbenen stående lejon visande vänster profil. Vitstämpelns vänstra sida visar ett bladornament. Lindqvists sedel har storleken 93 x 62 mm och numreringen är ej siffror utan bokstäver.

Lars Lindqvist var bosatt i Västra kvarteret nr 7 fr o m 1760 och fram till sin död den 24 februari 1788. I boup-

teckningen är denna en av tolv upptagna fastigheter. Västra kvarteret nr 7 köpte Lars Lindqvist (enligt köpebrevet 3 april 1760) av Brita Christina Dam och Sven Swedman för 2 874 daler silvermynt. Senare finns angivet att Matilda Lindqvist ärver efter brodern Lars Lindqvist denna fastighet. Löjtnanten B O Carlberg köper år 1814 fastigheten av Matilda Lindqvist för 3.000 riksdaler.

Gabriel Tobies Gabrielsson

I Jönköping, Kristina församling, bodde under senare delen av 1700-talet en handelsman vid namn Gabriel Tobies. Han var född den 16 januari 1736 och hans fader hade samma namn. Fadern var karduansmakaren mästare Gabriel Tobies, sedemera även rådman i staden. Gabriel Tobies Gabrielssons namn återges även som Gabriel Tobies d y. Liksom sin sväger, Lars Lindqvist, var även Gabriel Tobies d y handelsman och han utgav också valuter. Sedlar utgivna av Gabriel Tobies d y är kända i valören 8 öre

s:mt och med årtalet 1766. Linnélärlingen och sedemera Göttingenprofessorn Johann Beckmann berättar i sin reseskildring "Schwedische Reise, in den Jahren 1765—1766" om en dylik privatsedel utställd av en köpman Gabriel Tobies Grön i Jönköping.

Namnet måste emellertid läsas Gabriel Tobias Gabrielsson. Beckmann anger i reseskildringen att han tisdagen den 24 juni 1766 besökte Jönköping (midsommar 1766). I texten återger han också:

"Emedan det nu är sällsynt med skiljemynt eller kontanta pengar nere i denna landsdel, och folket med bank-sedlar inte alltid kunde komma överens, så har ansedda köpmän i städerna utgivit sedlar på mindre värden, som de i alla tider åter inväxla mot bank-sedlar. Dessa små tryckta sedlar används bara i köpmännens grannskap och kallas valuter. Här är innehållet i en sådan valute: N.C.L. HO. Jonköping d. 5. April 1766. denna Sedel på (åtta) öre S.mt. inlöses af undertecknad när Innehafwaren har så många som swaras emot en banco Transport Sedel. Säger [?] 8. [?] öre S.mt. Gabriel Tobias Grön (köpmannens sigill i tryck)".

Den tryckta texten på Tobies sedel är:

"Jönköping d. 176. . Denna Sedel på [åtta] öre S.mt. Inlöses af undertecknad, enär Innehafwaren har så många som swaras emot en Banco Transport Sedel. Säger 8 öre S.mt".

I sedelns nedre vänstra del återfinns ett sigilltryck i svart där man kan läsa initialbokstäverna GT i ett "hjärtformat" ornament. G och T upprepas upptill. Dag, månad och sista årtals-siffran på sedeln är ifylld för hand. Längst upp No + bokstäver. Kungliga Myntkabinetets exemplar av denna sedel är numrerad "No CMGG". Numreringen är ifylld för hand liksom Tobies namnunderskrift. I Nordisk Numismatisk Årsskrift 1970, där denna sedel presenteras, anger kännaren av Jönköpings tryckerihistoria, överste Sven Almqvist, att tecknen för zodiakbilderna, lejonet och vågen, på ömse sidor om valörsiffran, är hämtade ur jönköpingstryckeriets typförråd. Tryckeriet innehades vid sedelns utfärdande av boktryckaren Israel Falcks änka. Detta tryckeri tryckte bl a almanackor. Det är ur detta typförråd, som zodiakbilderna är hämtade. Under denna tidsepok var detta det enda

Sedel utgiven av Gabriel Tobies Gabrielsson, 1766, 8 öre s.m. Den är daterad 1 april 1766 och har nummer: CMGG. Tillhör Kungl Myntkabinetet. Foto N Lagergren, ATA. Förstorad.

tryckeriet i Jönköping. Därför är det troligt att även Lars Lindqvists valuter (sedlar) har tryckts här. Tobies sedel har formatet 88×58 m m och nummerbeteckningen består av bokstäver.

Lindqvist angav på sina valuter: "inlöses denna sedel, enär innehafwaren har så många som swarar emot en Banco Sedel" (sedel utgiven av Rikets Ständers Wäxel Bank = Riksbanken). Tobies d y angav på sina valuter att de "inlöses af undertecknad, enär Innehafwaren har så många som swarar emot en Banco Transport Sedel". De flesta handlare som utgav valuter hade en text med denna innebörd på sina sedlar. Den lägsta sedelvalören som Riksens Ständers Wäxel Banco (Riksbanken) utgav under denna tid var 6 daler kopparmynt. 1 daler silvermynt (DSM) = 3 daler kopparmynt (DKM), 1 Daler kopparmynt = 32 öre km. 1 D SM = 4 mark sm = 32 öre sm. För att få ihop till den lägsta sedelvalören som Riksens Ständers Wäxel Banco utgav, 6 daler KM, behövdes 64 öre silvermynt. Av Lars Lindqvists 4-öres valuter krävdes således 16 stycken innan handelsmannen växlade in dessa "privatsedlar" och av Gabriel Tobies d y behövdes det 8 stycken valuter.

Handelsmannen Gabriel Tobies d y gifte sig den 24 juni 1762 i Bankeryd med Cath Sofia Hjertstedt från Månseryd. Sofia Hjertstedt var född i Gränna 1742.

Gabriel Tobies d y var åtminstone från och med 1766 bosatt i Kyrkokvarteret nr 32. År 1783 köper "Hofrättskammereraren CJ Svanbeck denna fastighet å handelsmannen Gabriel Tobies G:sons auktion för 191³² riksdaler specie." Därefter är han i husförhörslängden 1790–1801 först antecknad på Västra kvarteret nr 23, därefter samma kvarter nr 22. I nästa husförhörslängd är Gabriel Tobies d y ej upptagen på sistnämnda adress. Ingen anteckning finns i längden 1790–1801 om att han flyttat eller avlidit. I 1797 års mantalslängd för Jönköping har han ej påträffats, ej heller i Jönköpingsförsamlingarnas dödböcker 1796–1799. Utflyttningslängden för Kristina församling för denna tid finns ej. Någon bouppteckning efter Gabriel Tobies d y är ej upptagen i landsarkivets personregister till Jönköpings stads bouppteckningar. Hans hustru Sofia dog i Jönköping 1793.

Förbud att utge valuter

Sommaren och hösten 1766 började valuternas utgivning få stora ekonomiska problem för landet. Genom en kunglig förordning den 22 oktober 1766 förbjöds utgivandet av valuter. De som bröt mot detta förbud skulle straffas som falskmyntare.

Hans Maj:t Konung Adolf Fredrik undertecknade följande förordning: Kungl. Mat:ts nådige Förbud emot The så kallade Valuter samt Kopparpoletters gångbarhet.

Gifwit Stockholm i Råd-Cammaren then 22 October 1766. Cum Gratia & Privilegio S:ae R:ae Maj:tis. Tryckt uti Kongl. Tryckeriet.

Wi Adolph Friedrich med Guds Nåde Sweriges, Göthes och Wändes konung ec, ec, ec, Arfwinge til Norrige, samt Hertig til Schlesswig Hollstein ec,ec, Gjøre witterligt, huruledes Wi med missnöje måst förnimma at i en del Landsorter wisse enskilte Personer, i stället för Contant skiljemynt, utgifwa dels Koppar-Poletter, dels tryckte och skrifne Sedlar, innehållande et wist öretal i Silfwermynt, hwilka uti handel och köpenskap blifwa nyttjade, och the senare under namn af Valuter äro gångbara.

Och som samma Koppar-Poletters och Valuters bruk ej allenast hindrar thet rätta skiljemyntets Cirkulation, utan ock medförer twång och osäkerhet i handels-rörelsen, samt kan gifwa anledning til allehanda bedrägeriers utöfwande;

Alltså och emedan thetta af private Personer widtagne steg, at göra sina Poletter och Sedlar i allmänna rörelsen, likasom Rikets egit Mynt, gångbara, af Oss ingalunda kan gillas:

Ty, och uppå Riksens Ständers underdåniga tilstyrkande, är härmed Wår alfwarliga Nådiga Wilja och Påbud, at sådane Poletter och Valuter hädanefter ej måge utgifwas, wid thet straff, som uti Allmänna Lagen å falsk Myntning är stadgad, och at the nu utelöpande, af hwad beskaffenhet the måge wara, ofelbart skola inom then första Maji nästkommande år wara inlöste; Fahlu-Bergslags-Poletter af Koppar dock härifrån undantagne, hwilka få hädanefter, som hittills, blifwa tillätne, at nyttjas inom Stora Koppar-Bergs-Län, på sätt, som therom tilförne är förordnad. Thet alle, som wederbör, hafwa at ställa sig til under-

dånig efterlefnad. Til yttermera wisso hafwa Wi thetta med Egen Hand underskrifwit, och med Wårt Kongl. Sigill bekräfta låtit.

Stockholm i Råd-Cammaren then 11. October. 1766. Adolph Friedrich, P. F. v Heggardt.

Med denna förordning framkom att utställarna blev ålagda att lösa in alla utelöpande valuter före den 1 maj 1767. Av vad vi kan se idag, så upphörde i stort sett utgivandet av valuter i och med denna förordning. I förordningen anges att sådana valuter "hädanefter ej måge utgifwas, wid thet straff, som uti Allmänna Lager å falsk Myntning är stadgad ...".

I den finstilta straff- och belönings-satsen på Sveriges Rikes Ständers Banco Sedlar från denna period återges att: "Den som denne sedel efterapar skall warda hängd ...". Valuterna var visserligen inga efterapningar, men utgivningen medförde minst flera års straffarbete vid någon fästning.

Källor

Tryckta

- Beckmann, J: Schwedische Reise, in den Jahren 1765–1766. (Utg av Th M Fries, Uppsala 1911).
- Ekström, Y: Brukssedlar (Ur tidskriften Bankvärlden, september 1947).
- Jönköpings Historia, del IV, Jönköping 1921
- Nordisk Numismatisk Årsskrift 1970
- Platbärzdis, A: Sveriges sedlar, bd II, Lund 1965
- Otryckta
- Jönköpings Läns Museum
- Kungliga Myntkabinetet, Stockholm
- Landsarkivet i Vadstena

JAN WALLDÉN MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • VÄRDERAR

Gratis prislistor över
ANTIKA MYNT
Sökes: Plåtmynt

Brunnsgatan 22, Box 357
611 27 NYKÖPING Tel. 0155-671 54

Årsmötet 1988

Svenska Numismatiska Föreningens medlemmar och inbjudna gäster samlades lördagen den 14 maj på hotell Witt i Kalmar – staden bakom den gamla vallen, som min farfar prosten brukade säga. Ordföranden i Kalmar Myntklubb, advokat Harald Dahl, hälsade de närvarande välkomna å Kalmar-klubbens vägnar, som fått förtroendet att arrangera mötet.

Från förhandlingarna, som leddes av Föreningens ordförande, Göran Bergenstråhle med Torbjörn Sundquist som sekreterare, kan noteras: sedan föregående årsmöte hade 17 medlemmar avlidit, bl a Carl Jedvard Bonde på Ericssbergs slott, som hyser en fantastisk myntsamling.

Sittande ordföranden framförde en önskan om avgång. Ny ordförande blev Torbjörn Sundquist – styrelsens utseende i övrigt framgår av årsmötesprotokollet (se SNT:s föregående nummer).

Föreningens guldnål för 40-årigt hedersamt medlemskap tilldelades Bertel Tingström och Bertil Svenselius.

Torbjörn Sundquist harangerade avgående Göran Bergenstråhle, som blev ordinarie styrelseledamot och tillika ordförande på årsmötet i Uppsala 1978. Han har således suttit ett decennium – endast fyra ordföranden har suttit längre! Föreningens ekonomi har under denna tid avsevärt stabiliserats, vilket möjliggjort en ökad aktivitet på flera områden. Tre nummer i den traditionsrika serien *Numismatiska Meddelanden*, alltså 1873, tre *Smärre Skrifter* samt föreningstidningens årliga 8-nummerserie har tillfört oss en myckenhet numismatisk kunskap. Därtill har Föreningen framträtt med 2 medaljer och 5 jetonger, egna utställningar samt deltagande i andras. Detta och annat har åstadkommit under Görans ordförandetid. Som bevis för Föreningens tacksamhet och uppskattning har styrelsen beslutat kalla honom till korresponderande ledamot, vilket alltså manifesterades vid årsmötet. Göran framförde sitt tack och framhöll att han hade många glada minnen från sin ordförandetid.

Ordförandena Peter Hammerich, Danmark och Eero Helme, Finland, hälsade från respektive föreningar.

Efter inlägg av Sten Törngren angående referenslitteratur, Gunnar Sund-

Från SNF:s årsmöte:

Från Rolf Sjöberg, Anders Frösell, Robert Felth. Foto M Greijer.

berg angående nya guldmyntet, Ulf Nordlind angående årsmötesjetongen och Lars O Lagerqvist, som saluterade Görän och Föreningen, förklarades årsmötet avslutat.

Därefter gav Göran Bergenstråhle en intressant och faktsäckad information om Kalmar. Trakten omtalas redan år 1027, då norske kung Olof Haraldsson efter en härfärd i Östersjön lade till vid Kalmarnas näs. Platsen betecknas som köpstad av Snorre i början av 1100-talet. – I slutet av detta århundrade anläggs en kastal därstädes. Redan på 1200-talet torde den borg ha uppförts, som blev kärnan till det kommande, praktfulla Vasaslottet. Kalmars sigill är nordens äldsta stadssigill. I juni 1397 kröntes Erik av Pommern till unionskonung över de tre nordiska rikena. Christian II:s amiral, Sören Norby, intog slottet år 1520, men redan 1523 återtog Kalmar av Gustav Vasas folk. År 1647 härjades Kalmar fullständigt av våld. Året därpå utstakades den nya staden – ledare för nyetableringen var Lars Kagg, därav namnet Kaggensgatan. Slottet förföll under 1600-talets slut – delar användes till bränneri och fångelse. Restaurering skedde under slutet av 1800-talet. I Kalmar fanns ett mynthus redan i slutet av 1200-talet – som bekant slogs under Gustav II

Adolf 1- och 2-ören där åren 1623 – 27.

Efter Görans anförande berättade Lars O Lagerqvist om det fantastiska fyndet av guldmynt som gjorts i samband med utforskningen av vraket efter regalskeppet *Kronan*. Han började emellertid med att påminna om den gamla ramsan 1 mark = 8 öre = 24 örtugar = 192 penningar samt att den gamla silverdalern efter 1604 benämns riksdaler.

Sveriges genom tiderna största guldmyntskatt utgjorde någon slags privat skeppskassa, troligen amiralens, och bestod av både svenska och utländska guldmynt. Magnifikast är väl 10 dukater eller portugalösen från 1606. Där finns även Sveriges första dukat, från 1654, ytterst sällsynt, samt en rad dukater från Carl XI: år 1666, 1670, 1673, 1675 och ett fyrtiotal från år 1676 – förlisningsåret. Framförallt dessa senare mynt är av högsta kvalitet – de kan ju i princip ha varit just levererade från myntverket i Stockholm. Men även utländska mynt finns i skatten. Dukater från Reval och Stralsund, då "svenska städer", danska från Fredrik III och Christian V, tyska från Brandenburg, Preussen, Hamburg, Köln, Mainz. Vidare franska, polska, spanska m fl.

Efter Lars' lärerrika introduktion

Årsmötesmiddagen. Fr v Carl-Axel Lindblom, Bertel Elowson, Gunnar Hassler, Kerstin Bergensträhle, Lars O. Lagerqvist. Foto M Greijer.

begav vi oss till länsmuseet, inrymt i gamla Kalmar Ångkvarn, etablerad 1847 och på sin tid en av Nordens största. Här besåg vi vad marinarkeo-logerna fått upp från regalskeppet Kronan, som exploderade och sjönk i sjöslaget med den dansk-holländska flottan den 1 juni 1676.

Av skeppets 84 man överlevde endast 42. Befälhavande amiralen friherre Lorentz Creutz omkom - hans vapenring har hittats av dykarna, vilket ger en klar identifiering.

Kronan sjönk på 26 meters djup utanför Hulterstad på östra Öland. Man kunde följa sjöstriden från land, dit även så småningom liken efter de omkomna flöt in. Vår fantastiska vrakforskare, vännen Anders Franzén, nybliven teknologie hedersdoktor, lokaliserade vraket tack vare sitt goda forskningsfartyg och sina goda medarbetare. Jag besökte, inom parentes, i höstas marinmuseet i hamn-

staden Fremantle i Västaustralien, där intressanta vrakdelar visas, liksom stora "partier" spanska piastrar. Visst kände man till Anders och hans senaste fynd: Kronan.

Kalmar länsmuseum visar föredömligt ett bildspel som låter besökaren uppleva sjöslaget och på en storbildsvideo följer man med arkeologerna i deras påfrestande arbete. Man ser även en mängd fynd utställda: kanoner, tallriker och krus, kistor, smycken, strumpor och skor, och framför allt, den fantastiska guldmyntskatten, som Lars alltså presenterade i ord tidigare på dagen.

På kvällen följde en utmärkt årsmötesmiddag med en rad tal, bl a av herrar Jørgen Steen Jensen, Hammerich och Helme.

På söndagen styrdes färden till Eketorps järnåldersby långt ner i söder på Ölands östkust. Eketorp är en av 15 kända fornborgar på Öland. Utgrävningar på platsen visar att Eketorp varit bebyggt i tre olika skeden från år 300 fram till 1300 e Kr. När jag för första gången besökte Eketorp kunde man skymta en blygsam samling övervuxna murar - i dag reser sig en stor del av den märkliga ringmuren åter på det öländska Alvaret. Innanför denna

ringmur finns rekonstruerade järnåldershus, som visar hur man bodde för 1500 år sedan eller så.

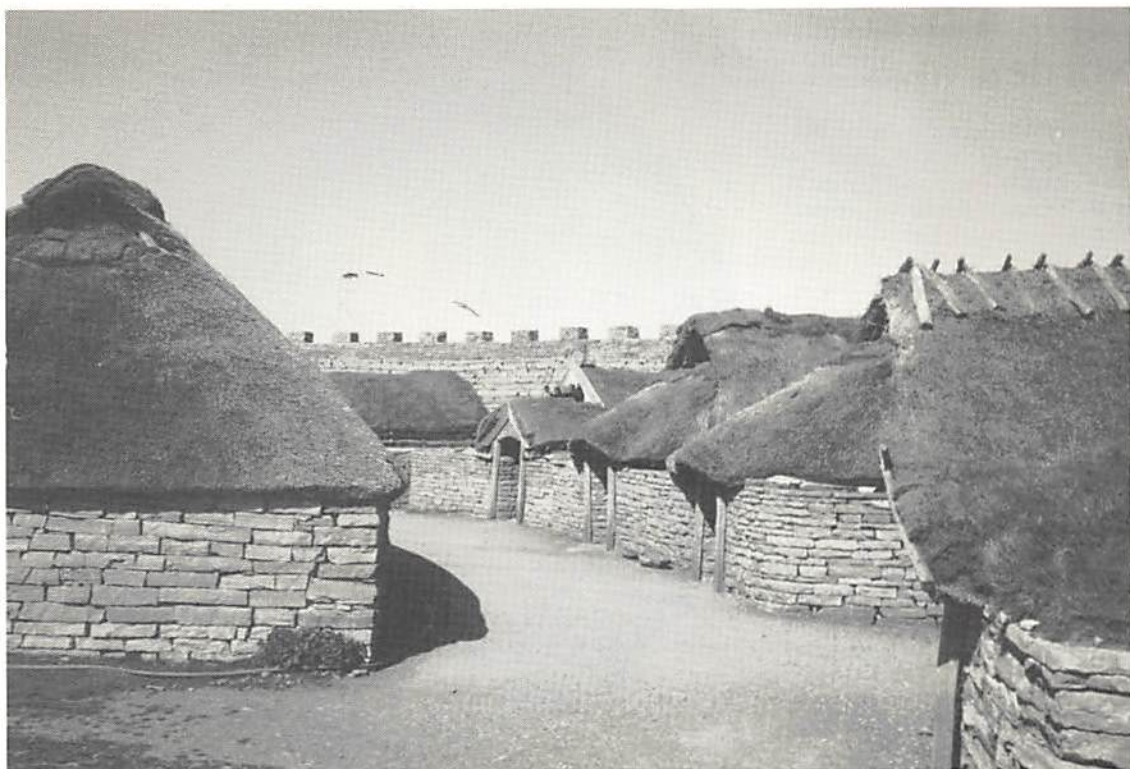
Ca 25 000 föremål påträffades vid utgrävningarna - enkla vardagsföremål och konstnärliga smycken och vapen och även mynt. Ett representativt urval kan beses i ett museum innanför ringmuren.

Vid Ölandsbesöket fick vi även stifta bekantskap med arontorpsrosen, våradonis (*Adónis vernális*), en praktfull ranunkelväxt, som finns endast på Öland och Gotland. När vi med bussen passerade Torslunda kyrka kom jag att minnas mina tidiga kontakter med den rika öländska floran, som omfattar över 1000 arter. Som barn bodde jag med min familj i farfars prästgård och fick där mitt naturintresse.

Ja, detta var en personlig betraktelse men den ger anledning att uppmana till besök på Öland inte bara med numismatiska vänner. För oss, Föreningens medlemmar och gäster, finns all anledning att tacka arrangörerna för ett mångsidigt och intressant årsmötesprogram.

Dalarö i juli
Carl-Axel Lindblom

**BEGÄR FÖRTECKNING
ÖVER LITTERATUR TILL SALU
HOS SNF!
SKRIV eller RING 08-667 55 98**

Innanför ringmuren på Eketorps järnåldersby på Öland. Foto M Greijer.

Den sällsynta Adonis vernalis, våradonis beundras på Alvaret. Foto M Greijer.

Lejonet från Norden

Ingen svensk kung har under sin livstid — eller efter sin död — blivit så ofta framställd i bild som Gustav II Adolf. Orsaken till denna enorma bildflora — i metall, gravyr, målning etc — är dels ett uttryck för tidens spontana hjältedyran, men även en medveten handling i propagandasyfte. Efter de uppseendeväckande segrarna i Tyskland, som ingen till en början väntade sig, spreds ryktet om denne konung som okänd steg fram i ramp-ljuset. Bland protestanterna i Europa kom han som en ny frälsare. För köpmännen som handlade med dåtidens souvenirer upplevdes nog kungen också som gudasänd.

Få av alla bevarade bilder kan betraktas som originalporträtt. Det kan inte heller finnas många bilder som skapats med kungen som levande modell. Trots att vi vet att det under 1620-talet anlände en rad utländska konstnärer till det svenska hovet får vi anta att den stora massan bilder utgått från ett litet antal förebilder. Från dessa förebilder har en mer eller mindre fri kopiering skett (här kan man t ex studera tidens medaljkonst).

I Kungl. Myntkabinettets samlingar finns en vaxpoussering över Gustav II Adolf. Proveniensen är osäker, men troligtvis har den funnits i de statliga samlingarna i flera hundra år. Den torde vara den äldsta vaxpousseringen i Kungl. Myntkabinettets samlingar (de äldsta bevarade vaxpousseringarna i Europa kommer från slutet av 1400-talet).

Vanligtvis tjänade vaxpousseringen som en förstudie till en planerad medalj. Det är dock osäkert om den här behandlade bilden har någon anknytning till någon medalj — med tanke på den detaljerade klädedräkten, som är flerfärgad, är det troligaste att den utgjorde konstverket i sig.

En formell beskrivning av vaxmodellen lyder enligt följande: Vaxpoussering i mycket hög relief mot glas, underlag med svart. Bröstbild, en face, höger. Ursprungligen gul dräkt med vit spetskrage. Relieffen innesluten i en svarvad dosa av björk med glas på framsidan. Samtida tyskt arbete. Yttre och inre diameter 9,5 cm resp. 6,7 cm.

Det är svårt att se något samband

Vaxpoussering över Gustav II Adolf, samtida tyskt arbete.
Foto: Nils Lagergren 1972, ATA.

med det så omtalade lejonet från nord-norden när man ser det här porträttet av en tämligen fet herre. Bilden är knappast heroisk — snarast ser Gustav II Adolf ut som en förvånad gris. I rättvisans namn bör man notera att 1600-talets skönhetsideal var annat än idag. Men visst är bilden rolig.

Ian Wiséhn

**GYNNA
SVENSK
NUMISMATISK
TIDSKRIFTS
ANNONSÖRER**

MYNT NYTT

Nytt minnesmynt

AB Tumba Bruk Myntverket har av fullmäktige i Sveriges Riksbank fått i uppdrag att börja tillverka ett särskilt minnesmynt som skall ges ut i samband med världsmästerskapen i ishockey i Stockholm våren 1989.

Minnesmyntet kommer att ges ut i två valörer: ett guldmynt med värdet 1 000 kr och ett silvermynt med värdet 200 kronor.

Guldmyntet kommer att ha en vikt på 5,8 g och silvermyntet på 27 g. Ena sidan kommer att visa bilden av en ishockeymålvakt och den andra sidan riksvapnet Tre Kronor och valör-siffran.

Distribution och fördelning av myntet kommer i större utsträckning än tidigare att skötas direkt av Tumba Bruk Myntverket. Innan formerna för detta och upplagan slutligt bestäms avser Tumba Bruk att genom direkta överläggningar med berörda intressenter — inte minst inom myntsamlarlaget — diskutera lämpliga former. Utgångspunkten är att upplagan bör vara begränsad för att ge mynten ett ytterligare intresse från samlarsynpunkt, samtidigt som upplagens storlek och distributionsformen är sådan att seriösa samlare skall ha en reell möjlighet att få tillgång till mynten.

Ulla Westermark hedersdoktor

Ulla Westermark, fil lic och avdelningsdirektör vid Kungl Myntkabinettet har av Humanistiska fakulteten vid Stockholms universitet utsetts till filosofie hedersdoktor. Promotionen ägde rum den 9 september 1988 vid en högtidlighet i Stockholms Stadshus med ceremoni i Blå Hallen och därpå följande bankett i Gyllene Salen.

En händelse som ser ut som en tanke var, att samtidigt promoverades även de två doktorander som under det sista året disputerat för doktorsexamen på avhandlingar i numismatiska ämnen: Kenneth Jonsson och Lennart Lind.

Bakom Ulla Westermarks utnämning till Doctor Honoris Causæ står de båda institutionerna för dels Konstvetenskap, dels Antikens kultur- och samhällsliv. Hennes kvalifikationer för denna hedersbetygelse är gedigna och för de flesta av denna tidskrifts läsare välkända genom hennes artiklar i skilda numismatiska ämnen, särskilt vad gäller antikens mynthistoria. En *Förteckning över Ulla Westermarks hittills utgivna verk*, sammanställd av Harald Nilsson och publicerad till Ullas 60-årsdag i NNUM nr 3, april 1987, visar med all tydlighet både bredden och djupet i hennes vetenskapliga produktion, som sedan dess vuxit med ytterligare ett antal nummer.

Sin licentiatexamen i konstvetenskap tog Ulla Westermark 1958 med en avhandling, som senare trycktes under titeln *Das Bildnis des Philetairos von Pergamon. Corpus der Münzprägung. (Acta Universitatis Stockholmiensis. Studies in Classical Archaeology. 1.)* Stockholm 1961. Avhandlingens konsthistoriska syfte var att skapa en bas för ett stilstudium av den hellenistiska bildkonsten under 3:e och 2:a århundradet f Kr. Detta skedde genom en numismatisk undersökning av en myntcorpus från Pergamon, där porträttbilden av en och samma härskare, Philetairos, under en längre period återkom på mynten. Ulla Westermark kunde fastställa den kronologiska ordningen mellan präglingsarna och därigenom säkerställa dateringar av ett material, som hon sedan kunde jämföra med andra, odaterade bildkonstverk från samma epok. Resultaten av hennes arbete har i allt väsentligt accepterats av den internationella forskningen. Metodiskt hade hon inga föregångare, och hennes licentiatarbete framstår numera som ett betydande pionjärverk.

Ett annat stort arbete med internationell räckvidd är *The Coinage of Kamarina*, (utg i London 1980 tillsammans med dåvarande chefen för myntsamtlingen i British Museum, G Kenneth Jenkins), vilket är en monografi över myntningen från en på sin tid mäktig stad på Sicilien. Verket innehåller vid sidan av en grundlig och noggrann katalog viktiga undersökningar av datering och stilutveckling.

Under många år har Ulla också anlitats som expert vid forskarutbildningen i ämnet Antikens kultur och samhällsliv vid Stockholms universitet liksom i Uppsala och hon har meddelat undervisning på skilda nivåer i detta ämne. Hennes kortfattade och mycket fina översikt *Om grekiska mynt* (Stockholm 1975) har använts i universitetsundervisningen men är sedan flera år utsåld.

Ulla Westermark blev 1979 museidirektör och chef för Kungl Myntkabinettet, en tjänst som innebär stor administrativ arbetsbörda. Främsta anledningen till att hon 1983 lämnade denna befattning för att återgå till tjänsten som 1:e antikvarie var, att hon önskade få mer tid, dels för KMK:s egna samlingar, forskning och dels för det stora samlingsverk, som syftar till att kritiskt publicera hela det kända beståndet av antika grekiska mynt, *Sylloge Nummorum Graecorum*. För detta har Ulla Westermark från begynnelsen fungerat som svensk utgivare och hittills färdigställt tre volymer, 1974, 1976, 1980 varav den första omfattar Kung Gustaf VI Adolfs och Fred Forbats samlingar, de två andra en del av Kungl Myntkabinettets; en fjärde före-

ligger i manuskript. Sedan 1986 är hon på uppdrag av Commission Internationale de Numismatique ledare för hela det internationella arbetet med detta publikationsprojekt, vilket speglar den uppskattning hennes person och kapacitet röner inom fackrets världen över.

Ulla Westermark är stillsam och anspråklös i hela sin framtoning; hon för sällan talan i egen sak men försöker väl hävda det ämne och den museiinstitution som hon företräder. Vänner och kolleger, alla gläder vi oss åt den hedersbetygelse som nu kommit Ulla till del och även riktar ljuset över numismatiken som vetenskap.

Sedan 1987 kan Kungl Myntkabinettet med hjälp av anslag från Sven Svenssons stiftelse ge Ulla Westermark partiell tjänstebefrielse under tre månader varje år, vilket erbjuder en välkommen möjlighet till mer ostörd forskning. För tillfället arbetar hon bl a med att slutföra det manuskript för ett verk om hellenistiska mynt som den alltför tidigt bortgångne Köpenhamnskollegan Otto Mørkholm lämnade efter sig.

Elsa Lindberger

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Spec. sedlar
Betalar bra för sedlar före 1930

Vasagatan 42
III 20 STOCKHOLM
Tel 08 - 11 08 07

SPECIE MYNTHANDEL HB

Köper och säljer
Mynt • Sedlar • Medaljer

Spec. Äldre svenska kopparmynt.
Sedlar före 1900.
Kommissionsuppdrag - Auktioner.

Storgatan 19, Box 69
574 01 VETLANDA
Tel 0383 - 153 01

Numismatisk frågesport vid SNF:s julfest ons- dagen den 9 december 1987

1. Hoppet, det sista av nödmynten, utgavs 1719. Bakom personen på fransidan finns ett föremål. Vilket?
1. Ett ankare
 - X. En hammare
 2. En sköld

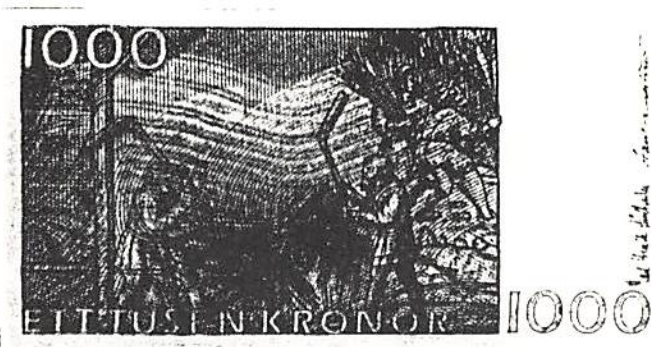
2. Hadrianus, romersk kejsare 117-138, hade en vacker yngling som gunstling. Hadrianus lät slå både medaljer och mynt med ynglingens porträtt. En 1/2 drachm slagen i Alexandria ses nedan. Vad hette denne gunstling?
1. Antinous
 - X. Antonius
 2. Adrianus

3. Karl XI är den svenske regent som har störst antal varianter av porträtt på sina mynt. Hur gammal blev Karl XI?
1. 31 år
 - X. 41 år
 2. 51 år

4. 7-dukaten är så vitt jag vet unik både till årtal, valör och myntort inom den svenska myntserien (besättningsmynten inräknade). Var är detta rara mynt slaget?
1. Riga
 - X. Reval
 2. Stralsund

5. Under slutet av Karl XII:s regeringsperiod utgav upphandlingsdeputationen under ledning av baron Görtz så kallade myntsedlar 1716-17 i olika valörer. Vilka?
1. 5 och 10 daler silvermynt
 - X. 5, 10 och 25 daler silvermynt
 2. 5, 10, 25 och 100 daler silvermynt

Nya 1000-kr, fransidan.

6. Snart kommer 1000-kronorssedlarna i den nya sedelserien som började med 500-kronorssedeln 1985. Vilken regent kommer att pryda åtsidan på 1000 kr?
1. Gustav Vasa
 - X. Gustav II Adolf
 2. Fredrik I

7. Under senare tid har två stora fynd av plåtmynt gjorts utanför Norden. Var?
1. I Turkiet och Israel
 - X. I Pakistan och Zambia
 2. I Indien och Sydafrika
8. Hur många myntorter är kända i nuvarande Sverige och Finland (då det var en del av Sverige)?
1. 25
 - X. 30
 2. 35
9. Enligt bibeln förrådade Judas Jesus för 30 silverpenningar. Vilken typ av mynt var det sannolikt?
1. dirhem
 - X. dinar
 2. tetradrachm
10. När blev 5- och 25-öringarna ogiltiga som betalningsmedel i Sverige?
1. 1 juli 1984
 - X. 1 juli 1985
 2. 1 juli 1986

Kungl. Myntkabinettet

Utställningar:

Ingång Narvavägen
(hörnet Linnégatan) 2 tr, Stockholm

Tillfälliga utställningar:

"Ur dolda gömmor"
förlängd till årets slut.

"Medaljer från Australien"
30 sept-6 nov.

"Antika mynt med andra ögon"
visas under okt-nov på Historiska
museet i Göteborg.

Ring i övrigt telefon 08-783 94 00
för programinformation.

Museet:

Tisdag - söndag 11-16

Måndag stängt

Besöksid: tisdag 13-16
ingång Narvavägen

Besöksadress
(efter överenskommelse om tid
per telefon): Storgatan 41

Postadress:

Box 5405, 114 84 Stockholm
Tel: 08-783 94 00

11. När svenska medeltidsmynt skall bestämmas hänvisas nästan alltid till LL nr så och så. LL står som bekant för Lars O Lagerqvist: "Svenska mynt under vikingatid och medeltid samt gotländska mynt". När kom den boken ut?
1. 1970
 - X. 1972
 2. 1974
12. Till 300-årsminnet av Gustav II Adolfs död gjorde en i Sverige verksam konstnär en svit medaljer om 24 st, alla gjutna. Vem var denne konstnär?
1. Eugen Erhardt
 - X. Sven Kulle
 2. Léo Holmgren
13. På våra mjölkpaket från Arla finns då och då notiser i olika ämnen.

Här nedan ses ett exempel från år 1987 med numismatisk anknytning. I notisen finns ett uppenbart sakfel. Vilket?

BONDEHISTORIA I SVERIGE

De första skatterna

När kungen under äldre medeltid sökte sina gårdar kom bönderna med egna bidrag till hans uppehälle. Det kallades gästning. En annan skyldighet var ledungen. Bönderna skulle utrusta och bemanna skeppen när kungen gav sig ut på krigiska sjöfärder. Det var säkert tunga plikter, men de drabbade inte regelmässigt. På 1200-talet förvandlades de här tillfälliga skyldigheterna till årliga, stående skatter. Införandet av stående skatter var en av de mest revolutionerande förändringarna i Sverige under medeltiden. Skatterna betalades i förmödenheter, in natura, men redan i slutet av vikingatiden hade man börjat prägla mynt. Teckningen visar i stark förstoring ett mynt från omkring år 1000.

Svar:

Lycka till!

Torbjörn Sundquist

Rätta svar återfinns på sid 191

Mitt i City PEO Mynt & Frimärken

Med stor sortering av
Mynt • Sedlar • Medaljer
Frimärken • Vykort
Aktiebrev • Tillbehör

Drottninggatan 19, Box 16245
103 25 STOCKHOLM
Tel 08-21 12 10

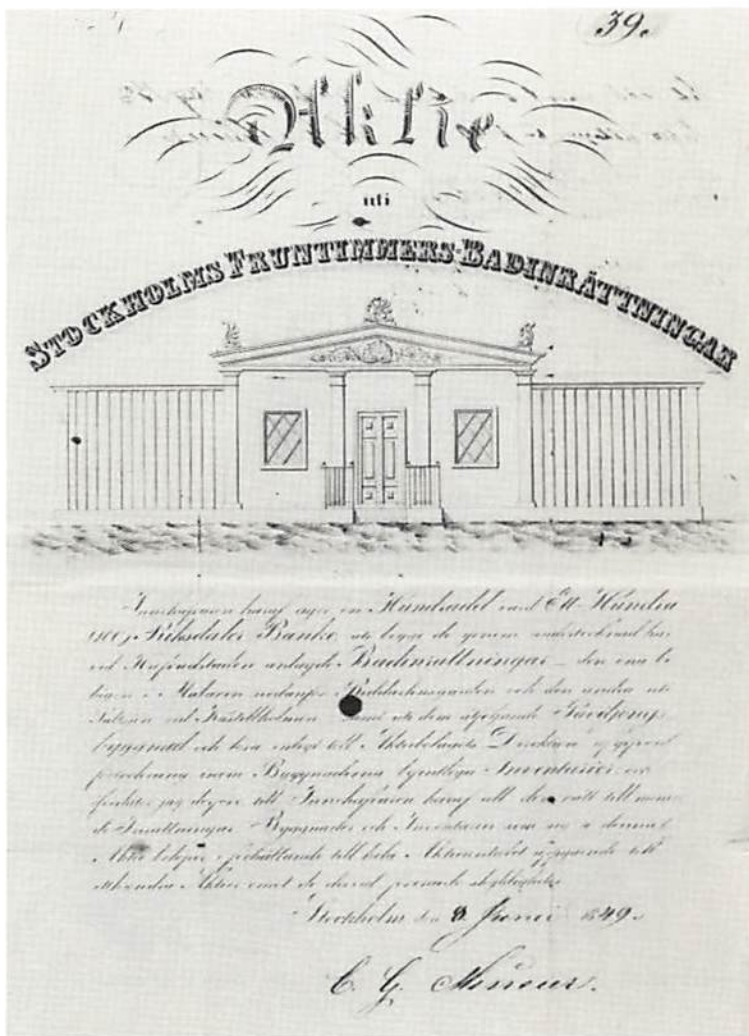
Bad för fruntimmer och aktiebrev

I Kungl Myntkabinetets rikhaltiga samling av historiska värdepapper finns ett par tidiga aktiebrev med anknytning till kvinnlig simning och bad.

Det första av dessa aktiebrev är *Stockholms Fruntimmers-Badnrättningar*, nr 39, utgiven i Stockholm 8 juni 1849. Undertecknare är C.G. Mineur. Det andra aktiebrevet är *Fruntimmers Sim- och Badnrättningen vid Skeppsholmen*, nr 194, utgiven i Stockholm 26 april 1870. Bland undertecknarna märks främst O E Borg.

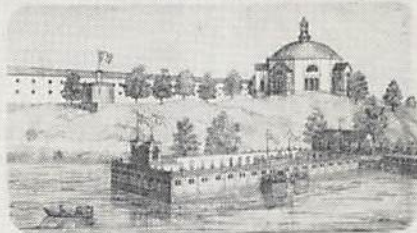
För dagens svenskar kan det nog te sig som märkligt att det under flera år-

hundraden ansågs som farligt att bada och nära nog ett helgerån för damer att visa sig offentligt i baddräkt. Att svenska kvinnor alltsedan forntiden kunnat simma är dock helt klart. Här nämns endast som ett exempel från vikingatiden Helga Jarladotters dramatiska simning från Geirsholmen, där hon bodde tillsammans med Hord Grimkelsson under hans fredlöshet. Natten efter det att Hord blivit dödad sam Helga till fastlandet i fruktan för sitt eget och barnens liv. På ryggen hade hon sin fyra år gamle son och sedan sam hon tillbaka och hämtade sin åttaårige son, som själv inte orkade

Aktiebrev i *Stockholms Fruntimmers-Badnrättningar* 1849. Innehavaren ägde en hundradel (värd 100 Rdr Bco) i badnrättningarna vid Riddarhusgården och vid Kastellholmen. Foto Gunnel Jansson, RAA/SHMM-T.

FRUNTIMMERS SIM- OCH BAD- INRÄTTNINGEN
vid
SKEPPSHOLMEN

Herr J. O. Lindberg

har med Femtio Riksdaler Riksmünt utlöst fulla
beloppet för en aktie uti Aktiebolaget för oöfannämnda
Sim- och Bad- inrättning, och tillförsäkras bemälda. Aktie-
egare eller dets rättsinnehafvare motsvarande delaktighet i all be-
lagets egendom, med de rättigheter och skyldigheter utöfngt, som
äro bestämda i den af Kungl. Majt fastställda belagsordning
Stockholm den 26. April 1870

4. Aktie. Belagets vägnar

O. E. Borg, J. Westman, S. P. Jansson, J. O. Stenroos

2471

Aktiebrev i Fruntimmers Sim- och Bad-Inrättningen vid Skeppsholmen 1870. Aktiebrevet fick intresserade köpa i april 1870 för 50 Rdr rmt. Foto Gunnel Jansson RAA/SHMM-T.

Korrekt simdräkt för damer på 1850-talet.

Fashionabel baddräkt för damer på 1850-talet.

simma så långt, samt förde också hon-
nom i land. Sträckan mellan Geirshol-
men och fastlandet lär vara omkring

tre kilometer.

Under 1800-talets första hälft var
det fortfarande mycket få kvinnor som

kunde simma (åtminstone i städerna).
Bland herrarna var läget något bättre.
I studentkretsar fanns det en liten spi-
rande rörelse (främst i Uppsala), som
startat under 1780-talet, för att få fram
en friskare svensk ungdom.

Det var föreståndaren för blind- och
dövstuminstitutet vid Manilla på
Djurgården, direktör OE Borg, som
bröt isen beträffande damernas delta-
gande i simidrotten. Han började
1840 en ordnad simskola vid Manilla-
institutet (men han hade redan 1831
börjat ge privatlektioner till en del av
skolans elever) för dövstumma barn.
För att ytterligare popularisera sim-
ningen samt för att stimulera sina ele-
ver ordnade Borg offentliga simupp-
visningar. Som ett resultat av Borgs
verksamhet öppnade fabrikören CG
Mineur år 1847 en bad- och siminrät-
ning för kvinnor. Riddarhusdirektion-
en upplät för detta bad kostnadsfri
plats med trädgårdstomt vid Riddar-
husets norra strand, och det var här
som kronprinsessan Lovisa tog sina
bad. Tack vare hennes dagliga kallbad
blev det populärt bland Stockholms
damer att börja bada och simma.

Det fanns dock snart behov för yt-
terligare en bad- och siminrättning för
kvinnor i Stockholm och därför lät
Mineur uppföra en sådan vid stranden
av Kastellholmen sedan han fått kung-
ens tillstånd. Detta bad, som bildats
som aktiebolag, varade under drygt
tio år.

Direktör OE Borg kunde efter
många svårigheter bilda ett nytt aktie-
bolag 1870. Det nya bolaget inköpte
den vid Kastellholmen på pontoner
uppförda gamla bad- och simanstalten,
för omkring 4000 riksdaler riksmünt,
och anlade en solidare och rymligare
anstalt, byggd på pålar och stenkistor,
vid Skeppsholmen. Denna badinrät-
ning för kvinnor, som sedermera flyt-
tades till Skeppsholmsbron, fanns
ända till år 1910 i Stockholm. Under
många år var sim- och badinrättningens
föreståndarinna, mamsell Nancy
Edberg. Hon hade deltagit vid den
första "stora" magisterpromotionen
av damer som hölls den 3 september
1851 i Åbomska simskolan av hovpre-
dikanten CG Grahl.

Som en kuriositet kan nämnas att
Svenska Numismatiska Föreningens
ordförande Georg Wolfgang von
Francken (ordf 1884-1891) under nio
år var ordförande även för Stockholms
Simsällskap.

Ian Wiséhn

FRÅGE- SPALTEN

Fråga:

Har en medalj i koppar som bilden visar med följande text: Onder de regering van Willem III Koning der Nederlanden GHVL + 6 japanska skrivtecken i mitten.

Andra sidan har text: Nippon Tai-koen-no sei-si Hollanda Ni kitaroe samt årtal 1609 - 1862, Hollands riksvapen samt Japans flagga. Medaljen är i bra skick, kv 01. Tacksam för svar. Med vänlig hälsning

P. Nerg
Huskvarna

Svar:

Medaljen präglades 1862 hos Myntverket i Utrecht, till minne av den första beskickningen från Japan till Nederländerna. Stämplarna graverades av David van der Kellen. Medaljen beskrivs i *Revue Belge de Numismatique* 1862, s 526-7, och i J Dirks, *Beschrijving der Nederlandsche Penningen* etc del II, Haarlem 1889, under nr 877-878 (det finns två varianter). Av beskrivningen i *Revue Belge* (i översättning) framgår, att vad vi ser på åtsidan dels, mycket riktigt, är det kungliga nederländska statsvap-

net, men dels den japanske shogunens vapen, inte "Japans flagga" (tre malvablad). Shogunen var ju Japans världslige regent sedan århundraden och kejsaren helt maktlös; genom stridigheterna 1867-68 föll shogunatet och kejsaren återfick sina "urgamla rättigheter". Årtalet 1609 åsyftar den första trakaten mellan Förenta Nederländerna och Japan. Den citerade japanska texten, skriven med vårt alfabete, betyder "En ambassad från Tai-Koen [=shogunen, riksfältherren] kommer till Nederländerna".

De sex karaktärerna (tecknen) på fransidan utläses: *Ryoo-koku sinboku masu-masu atsuji*, vilket ungefär betyder: "De båda staternas vänskap [blir] alltmer fördjupad". Den nederländska texten är riktigt återgiven i brevet; GHVL är en förkortning för "storhertig av Luxemburg". Som bekant upphörde personalunionen med Luxemburg (som har andra arvslegar) vid Wilhelminas tronbestigning.

Som nämndes finns det två varianter. Den ena har Utrechts myntortstecken, en *caduceus* (Hermesstav). Enligt *Revue Belge* betyder det att denna medalj slogs i närvaro av den japanska ambassaden, men Dirks tänker sig att det också kan syfta på återöppnandet av de japanska hamnarna för Nederländerna.

Gay van der Meer
Koninklijk Penningkabinet
Leiden

Guld

Den svenska guldproduktionen är fn den största någonsin i vår historia — jämfört med Sovjetunionens och Sydafrikas är den dock blygsam — och överträffar Gustav Vasas och hans efterträdarens vildaste drömmar. Vårt första inhemska guld kom som en biprodukt från vissa gruvor på 1600-talet (Gripenhielms-dukatens!). Det följdes sedan av Ädelfors i Småland på 1700-talet, som i snitt (1738-1820) dock gav under 1 kg om året. Den sk Gustav III:s silverhytta vid Stora Kopparberg, årets jubilar, producerade tidvis ganska mycket guld åren 1790-1920. Fortfarande är guld en biprodukt från världens äldsta företag (fn ungefär 40 kg om året) och det härrör från ett kopparmalmstreck, som innehåller ca 7 g guld per ton.

Vår enda guldproducent är som be-

kant Boliden AB (de sköter även raffineringen åt Stora). Bolidengruvan, som upptäcktes 1924 och lades ner 1967, gav under sin storhetstid guld, silver och koppar, framför allt det förstnämnda. Det var Sveriges första riktigt betydande guldgruva.

Boliden, som ligger inom Skellefteå kommun, producerar i dag 8 ton guld om året. Härav är ca 4 ton raffinering och/eller omsmältning av skrotguld mm, medan drygt 4 ton kommer ur svenska gruvor, varav 15 tillhör Boliden; den sextonde är Stora Kopparberg (som emellertid bara bidrar med 40 kg, som vi sett). Mest ger Aitik (Norrbotten), trots att guldhalt per ton är mycket låg (0,2 g) — guldet är en biprodukt när man tar ut koppar mm. Rikast är Holmtjärn i Skellefteåfältet (blott ca 5 mil från Boliden), som har 8-9 g per ton.

Den sista gången svenskt guld utmärktes på särskilt sätt på våra guldmynt var 1810, då produkten från Stora Kopparberg angavs med en sköld med dalpilarna. Men guld därifrån togs i bruk långt senare; en årgång 20-kronor på 1890-talet består uteslutande av dalaguld!

Guldet i vårt 1000-kronorsmynt 1988 har inköpts utomlands av Riksbanken för Tumba bruk/Myntverkets räkning; ämnena har tillverkats i Schweiz (Myntverket fabricerar som bekant inte längre myntämnen, det slutade man med för ca 25 år sedan, redan i Stockholm, som en rationaliseringsåtgärd), samt därefter sänts till Sverige och präglats i Eskilstuna.

Till sist kan det kanske intressera att veta, att vår silverproduktion (ur svenska gruvor) vid Boliden fn är ca 230 ton om året.

LLI

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(uppgiv samlarområde)

Lostergatan 5, 222 22 LUND
Tel 046-14 43 69

MYNT NYTT

GYNNA SNT:s ANNONSÖRER

Australien

a	50	c	1988	CuNi	15,5	31,5	gl.
b	1	\$A	1988	Al-Bronze	9,0	25,0	ger.
c	2	\$A	1988	Al-Bronze	6,6	20,0	gl./ger.

1988 års mynt \$2, \$1, 50 c, 10 c, 5 c, 2 c, 1 c.

Åts: Machins porträtt av Elisabeth II
Fråns: 50 c James Cooks "Endeavour"

\$1 Aboriginsk konst

\$2 Aborigin (urinvånare)

Övriga valörer som tidigare

Belgien

50 francs:

Åts: Kung Baudouins porträtt

Fråns: 50 F, fransk eller flamländsk text

Årtalet 1987. Nickel

**SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGENS
MEDLEMSNÅL**

kan rekvireras från kansliet!

Pris: 20 kr + porto

Bulgarien

25 leva 1987, silver, 925/1 000, minnesmynt till de XV:e olympiska vinterspelen i Calgary 1988. Upplaga 15 000 ex.

Cook Islands

\$50 1987, silver, 925/1 000, minnesmynt till de XXXIV:e olympiska sommarspelen i Seoul 1988.

Frånsidorna av 1988 års cirkulationsmynt har fått nytt utseende, som reflekterar olika aspekter på dagens liv på ön. "Ellan Vannin", som är det manx-gaeliska namnet på ön, har tillagts. Atsidan bär Raphael Makloufs porträtt av Elisabeth II.

MYNTFYND

Två guldmynt

påträffades i juli 1988 på kyrkogården i Solberga, Solberga socken, Nordre härad, Bohuslän (ö om Hakefjorden, söm Stenungsund). De kom fram vid öppnandet av en gravplats invid Solberga medeltidskyrka och har inlämnats till Bohusläns museum i Uddevalla. I samråd med Kungl Myntkabinettet har man fastställt att det ena är en florin (goldgulden) från Campen i Nederländerna 1525, det andra en

angel slagen för Henrik VIII av England, av allt att döma från dennes s k first coinage (1509 - 26).

Fynd av guldmynt från denna tid är inte särskilt vanliga, även om vi känner en del fall; att de användes i Sverige vet vi bl a från Gustav Vasas räkenskaper och brev. Angeln, kallad engelott, är omnämnd flera gånger i kungens brev (se L Lagerqvist och E Nathorst-Böös, Mynten i Gustav I:s registratur, Numismatiska Litteratursällskapet, Göteborg 1981, s 39 f) medan holländska floriner är svårare att identifiera, då de döljer sig under olika namn, mest gyllen eller dukat. Engelotten hade till en början en finvikt om 5,157 g guld och var fram till 1526 mycket lönsam att byta till sig mot dåliga nederländska gyllen för export; sedan höjdes dess värde. I Sverige motsvarade den ca 1540 ett belopp av 7 1/2 mark örtug. Se också Stockholms stads tänkebok för 1525 (s 65) och J Hallenberg, Mynt och warors värde under konung Gustaf I:s regering, Stockholm 1798, s 143.

Enligt Kungl Myntkabinettets fyndregister låg en angel (engelott) från Edvard IV (1461 - 83) i ett fynd från Sollentuna utanför Stockholm, nedlagt i slutet av 1500-talet.

Florinen från Campen - som vid denna tid räknades till Tyska riket och hörde till Hansan - visar på ena sidan Johannes döparen, på den andra det kejsrerliga riksäpplet i fyrpass. Så långt det i hast kunnat fastställas tycks inte något sådant mynt ha påträffats i Sverige (dock åtskilliga andra såväl florentinska floriner som dess imitationer från Ungern, Tyskland och Nederländerna).

Den intresserade kan läsa artiklarna *angel* och *florin* av N L Rasmusson i Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid.

LLt

**BLI MEDLEM I SNF -
GOD SERVICE UTLOVAS.
ANMÄLNINGS-
BLANKETT
TEL 08-667 55 98
tisd - fred 10-13.**

a

b

Guldmynt från Campen i Nederländerna 1525 (a) och från Henrik VIII av England (daterat före 1526, b), hittade på Solberga kyrkogård i Bohuslän. Foto Börje Andersson, Bohusläns museum, Uddevalla.

RECENSIONER

Westfalia Numismatica 1988. Minden 1988, 122 s.

Skriften ingår som nr 13 i en skriftserie, som ges ut av Münzfreunde Minden, och är en festskrift till frändet av 75-årsdagen av grundandet av Verein der Münzfreunde für Westfalen.

Den innehåller 22 bidrag från medlemmar i Minden-föreningen och blir därför av varierande värde för numismatiskt intresserade från vidare kretsar. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på några.

I *Römische Münzen mit Germanensieg-Darstellungen in westfälischen Funden* granskas sammansättningen av gjorda fynd och konstateras, att inga innehåller mynt av typ "Germania capta" eller liknande. Författaren tolkar detta så att de som handlade med germanerna inte ville "sära" dem genom att betala med dylika mynt.

I en artikel publiceras *Eine neue Münze König Lothars III. von Supplinburg aus Goslar* — en hittills okänd mynttyp med konungen till häst.

I en annan artikel presenteras *Ein unedierter Goldgulden des Herzogs Wilhelm von Berg 1360-1408* — av intresse för var och en som sysslar med medeltidens så rika guldmüntproduktion.

Den medaljintresserade får även sitt — i *Die westfälischen Gnadenpfennige des Wachsbossierers Georg Pfründt 1653*. Det är många fina medaljer som här återges!

Avslutningsvis kan meddelas, att boktiteln använts en gång tidigare — 1963 till 50-årsminnet.

NUF

Die Verbindungen zwischen Skandinavien und Ostbaltikum aufgrund der archäologischen Quellenmaterialien. Studia Baltica Stockholmiensia I. Uppsala 1985, 151 s ISBN 91-22-00747-4. ISSN 0282-5066.

Östersjö-bäckenet med dess starkskelettsediga historia och med dess folk av olika härstamning lämnar rikt stoff för olika sammankomster av främst vetenskaplig karaktär. Vi har Hansa-dagarna i olika städer. Vi har vidare Visby-symposierna för historiska vetenskaper, som startade 1963 och alltsedan dess lämnat fina bidrag till Östersjö-ländernas numismatiska historia i "Acta Visbyensia".

År 1982 kom det första symposiet för svenska och estniska arkeologer, ordnat av centret för baltiska studier vid Stockholms universitet. Resultatet publiceras i *Studia Baltica Stockholmiensia*. Det är en intressant samling föredrag. De rent arkeologiska bör och kan inte negligeras, men jag stannar dock i denna anmälan för att blott nämna dem med numismatiskt innehåll.

Erik Nylén ger oss med *Handel und Seefahrt zwischen Skandinavien und Ostbaltikum um 1000* en fin resumé över forskningens rön om betydelsen av skeppsbyggnadskonstens utveckling för utsträck-

ningen av handelsförbindelserna under äldre tider, tillkomsten av olika stödpunkter för handeln i Baltikum, om den svenska bergsbrukshandlingens betydelse för handeln, om de ryska förhållandena längs färdvägarna m m, m m. Nylén publicerar en karta, där han visar förekomsten av skattfynd längs ryska, polska och tyska floder, med samma sammansättning som de gotländska, och för in i diskussionen om skattfynden begreppet "gömda skeppskassar" (hot från rövare). De gotländska fynden skulle då vara resultatet av en fredlig uppdelning mellan deltagarna i handelsresor. Läs själv, ty artikeln är rik på intressanta detaljer!

Brita Malmer berättar om *Der "Münzumlaufl" Gotlands in der Wikingerzeit und die Verbindungen zum ostbaltischen Gebiet*. Inledningsvis får vi en introduktion av CNS-projektet (Corpus Nummorum Saeculorum). Med redan vunna forskningsresultat som utgångspunkt besvaras frågan om myntcirkulation på Gotland nekande, föreslås i stället begreppet "cirkulation av myntad och omyntad ädelmetall", redovisas myntfyndens sammansättning samt berättas närmare om stampidentiteter, probermärken och myntfragment. Avslutningsvis lämnar Brita Malmer förslag på numismatiska forskningsområden för belysning av svensk-estniska kontakter under vikingatiden.

Arkadi Molvögin ägnar sig åt *Einige Probleme der Münzirkulation in Estland in der zweiten Hälfte des 12. und im ersten Viertel des 13. Jh.* Hans artikel lämnar många intressanta uppgifter om myntflödet till Öst-Europa från 900-talets mitt och under de följande århundradena med särskild betoning på Baltikum.

Centret för baltiska studier tillönskas fortsatt framgång i sitt arbete!

NUF

Gunnar Holst: *Tre småstycken om mynt*. Göteborgs Numismatiska Förenings småskrifter nr 20. 1988, 39 s.

Gunnar Holst har tidigare varit författare till fem av föreningens småskrifter. Det nya numret är en hyllning till Holst av såreget slag — genom återgivande av hans eget vackert textade manuskript.

Titlarna är *Mynt från "Tusen och en natt"*, *Några urtugidmynt och deras förläggare* samt *Pläterade mynt*. Artiklarna, som är illustrerade med Holsts egna teckningar, blir genom publiceringssättet en särskilt stimulerande läsning.

Skriften avslutas med en komplett förteckning över Holsts numismatiska artiklar och skrifter (112 titlar!).

Heder åt Holst och föreningen!

NUF

Tiotusenkronorssedeln försvinner

10 000-kronorssedeln skall försvinna. Den 30 år gamla sedeln är alldeles för lätt att förfälska. Det anser riksbanksfullmäktige och föreslår att den skall upphöra att gälla den 31 december 1991. Bankerna behöver den inte längre. Större betalningar dessa emellan utförs med andra tekniker. Inte heller allmänheten bedöms ha behov av sedlar i den valören.

Sedlar i 10 000-kronorsvalör har bara tryckts vid två tillfällen, 1939 och 1958. Den tidigare årgången har redan upphört att gälla.

Nuvarande sedel har hunnit bli älderstigen ur säkerhetssynpunkt, vilket gör den lätt att förfälska. Och falska 10 000-kronorssedlar finns i omlopp!

De uppdragade förfälskningarna är orsaken till att man nu gör något så ovanligt som att begära en speciell lag om att sedeln skall upphöra att gälla.

Inlösningsstiden skall vara tre år. Men gamla 10 000-kronorssedlar kan vid dödsboutredningar och andra inventeringar komma fram senare än så. Därför förespråkar riksbanksfullmäktige att inlösningsmöjligheterna ändå skall vara generösa, så att inte någon förlorar pengar. (Från Riksdag & Departement Nr 27, 18 augusti 1988)

TS

BEGÄR FÖRTECKNING
ÖVER LITTERATUR TILL SALU
HOS SNF!
SKRIV eller RING 08-667 55 98

Adressändring?

Använd postens
adressändringsblankett,
som Du sänder till:

Svenska
Numismatiska Föreningen
Östermalmsgatan 81
114 50 STOCKHOLM

SVERIGES RIKSBANK

1958 A 000001

10000

10000

Per Almqvist

TIO TUSEN KRONOR

1958 A 000001

10000

Foto: ATA

10000 ANNULERAD

10000

10000

ANNULERAD

Tio Tusen Kronor

HINC ROBUR ET
SECURITAS

ANNULERAD

Ännu ett norskt skattfynd

i ett skeppsvrak har påträffats. Det förra var, som väl de flesta minns, skatten i "Akerendam" utanför Runde, som innehöll mängder av främst holländska guld- och silvermynt. Den nya skatten består av danska och norska silvermynt i främst lägre valörer till ett antal av 3 000 och med en vikt av omkring 20 kg - medelvikten blir alltså något under 7 g per styck.

Det är tre dykare, meddelas i pressen, som hämtat upp dem från vraket av briggen "Samson", som förläste i ett oväder utanför Homborsund i södra Norge (några mil från Christiansand) den 11 december 1786. Mynt från denna period säljs idag för upp till 10 000 styck, skriver tidningen Verdens Gang.

De tre dykarna har känt till vrakets existens sedan 1984, men först i mitten av juli i år hittade de silverskatten. De har tidigare hämtat upp enstaka mynt från vraket, men ingen har haft en aning om att briggen, på vilken kapten Niels Bröndlund Randulf förde befälet, medförde en skatt av den storlek som det rör sig om här.

Briggen var på väg hem från den dansk-norska kolonin S:t Croix (Danska Västindien). I lasten ingick bl a julbrännvin till Christiansand. Den rejäla silverlasten måste ha varit kaptenens egna lilla företag, för den nämns inte i skeppspapperen. Det var bara 50 m från land som förlisningen ägde rum och hela besättningen (10 man) utom kocken och två kvinnliga passagerare räddade sig upp på det torra.

Det är huvudsakligen smärre valörer i ovanligt gott skick - alltifrån Christian IV till Christian VII - som tagits upp; bland rariteterna nämns i DN för 19 augusti en "piaster från S:t Croix". Flertalet mynt torde dock ingalunda betinga det ovannämnda fantasipriset. När den artikeln skrevs befann sig skatten hos konservator Johan Kloster på Norsk Sjöfartsmuseum. Det var till dennes sommarstuga de tre dykarna kom med sitt jättefynd. Inlösenfrågan blir en annan sak. Den norska fornminneslagen har kompletterats sedan Runde-skatten kom fram och erinrar om den svenska. Kloster säger dock att man avser att tolka lagen liberalt.

LL

FÖRENINGAR

ESKILSTUNA NUMISMATISKA FÖRENING har möten på Nya Gästis kl 19.00 sista tisdagen i varje månad utom december. Auktion varje gång.

FAGERSTABYGDENS MYNTKLUBB sammanträder första helgfria måndagen i varje månad (utom i juli och augusti) i Gillesstugan i Kolarby, Skogsvägen 5, Fagersta. Tid: kl 19.00. Under verksamhetsåret anordnar myntklubben 4 st anbudsauktioner med senaste anbudsdag den 7/10 och 2/12. Upplysningar: tel 0223-116 71.

GÖTEBORGS NUMISMATISKA FÖRENING håller möte andra måndagen i månaden kl 18.45 i Traktören, Köpmansgatan 20, Gbg. Auktion varje gång. Sedelsektionen sammanträder sista tisdagen i månaden kl 18.30 på Engelbrektsgränd 71, Gbg. Antik- och medeltidssektionen möts varannan torsdag udda veckor kl 18.30 i Schackspelets Hus, Haga Kyrkogata 3, Gbg. Upplysningar: Birgit Hahne-Eriksson 031-52 14 29, Bo Nordell kontor 031-17 79 70 och Anders Falk (anbud) 13 31 41. Program i SNT 1988:6.

HALMSTADS MYNTKLUBB har möten med auktion i Klara-salen kl 18.30 den första måndagen i varje månad utom juli - aug. Upplysningar: 035-12 96 76.

HÖÖRS MYNTKLUBB har möte med auktion i Höörs Plåts matsal den andra torsdagen i varje månad. Upplysningar: Evert Olofsson 0413-221 51.

KALMAR MYNTKLUBB har möten första helgfria måndagen i varje månad (utom juni, juli och augusti) kl 19.00 i SE-Banken, Storgatan 17, Kalmar. Upplysningar: tel 0480-159 29, 0480-115 84. Auktioner varje gång.

KATRINEHOLMS MYNTKLUBB har möten första helgfria onsdagen i varje månad på restaurang Storstugan, Stortorget 1, Katrineholm. Upplysningar: tel 0150-210 45 el 151 00.

KRISTIANSTADORTENS NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion på Hemgården, Norrtullsgatan 9, Kristianstad, kl 18.30. Listor och upplysningar genom Ingvar Nilsson 044-713 28.

LUNDS NUMISMATISKA FÖRENING har möten kl 19.15 den första onsd. i månaden. Lokal: Utbildningshuset Studentlitteratur, Åkergränd 1. Upplysningar: tel 046-12 25 93.

MYNTKLUBBEN NICOPIA har möten andra måndagen i varje månad på Pensionärsgården, V Trädgårdsgatan 57, Nyköping, kl 19. Upplysningar: tel 0155-134 29, 671 54, 128 41.

NORRKÖPINGS MYNTKLUBB har möte med auktion kl 19.00 tredje tisdagen varje månad utom i maj - augusti, i Ektorps fritidsgård. Auktionsvisning börjar kl 18.00. Även icke medlemmar är välkomna. Beställ lista på tel 011-12 50 12.

NÄSSJÖ MYNTKLUBB har möte med auktion på Gustavssons Trafikskola, Rådhusgatan 33, Nässjö, kl 19.00 den 25/10, 29/11. Visning från kl 18.30. Upplysningar: tel 0383-158 35 kl 07.00 - 09.00.

SAMLARKLUBBEN NUMIS, Skellefteå har möten första torsdagen i varje månad i NV-huset, konferensrummet. Upplysningar: tel 0910-186 80.

SANDVIKEN-GÄVLE MYNTKLUBB har möten kl 19 första onsdagen i varje månad (ej juli - augusti). Lokal: Valbo Kommunhus. Upplysningar: tel 026-18 18 36.

SKARABORGS NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion den 2/10, 6/11, 4/12. Lokal: Club Balder på Kulturhuset Oden i Skövde kl 16.00. Upplysningar: tel 0500-808 50 (Thord Lund). Datum ej meddelat.

MYNTKLUBBEN SKILLING BANCO, Linköping har möten andra helgfria torsdagen i varje månad (utom maj - augusti) med början den 8/9. Lokal: Thörnströms Mynt & Sedlar AB, Drottninggatan 48, Linköping, kl 18-21. Årligen anordnas en antik- och samlarmässa samt en resa till Frimynt i Hälsingborg. Upplysningar: tel 013-12 22 62.

SKÅNES NUMISMATISKA FÖRENING håller möten sista torsdagen i varje månad utom juni - augusti på IOGT, Kungsgatan 16 A. Klubblokalen: Kungsgatan 38 A, Malmö, håller öppet varje tisdag kl 19-21 under september - maj.

SÖDRA DALARNAS MYNTKLUBB sammanträder första torsdagen efter den 15 i varje månad kl 18.30 i Rembostugan, ca 5 km norr om Avesta utmed riksvägen. Upplysningar: tel 0226-562 78 eller 0225-131 52.

TRELLEBORGS MYNTSAMLARKLUBB har möte andra måndagen i månaden kl 18.30 i Söderslätt Sparbanks samlingsal, CB Friisgatan 4 A, Trelleborg. På programmet står auktioner, föredrag, lotteri mm. Upplysningar: tel 0410-345 44.

TÄLJE MYNTKLUBB, Södertälje, har möte i Wendelas rum, biblioteket Luna kl 19.00 andra tisdagen i varje månad. Upplysningar: tel 0755-619 38 eller 313 14.

NUMISMATISKA KLUBBEN I UPPSALA har möte på Uppsala Universitets myntkabinett. Tid: 19.00. Upplysningar: 018-14 97 11. 18/10 auktion, 15/11 föredrag och 8/12 julfest och föredrag.

VETLANDA NUMISMATISKA FÖRENING har möte med auktion på Kulturhuset, Storgatan 20, Vetlanda kl 19.15 den 28/10, 25/11. Visning från kl 18.15. Upplysningar: tel 0383-158 35 kl 07.00-09.00.

VILLSTADORTENS MYNTKLUBB, Smålandsstenar, har möten andra måndagen i varje månad utom juni, juli och augusti. Föredrag och dyl följs av auktion. Servering. Upplysningar: tel 0345-112 95. Lokal: Biblioteket, Smålandsstenar (källarlokalen).

VÄRENDIS NUMISMATISKA FÖRENING, Växjö, har möte med auktion kl 18.30 i Röda Korsets lokal, Kungsgatan 18, Växjö den 10/10, 8/11 och 8/12. Upplysningar: 0470-731 14.

VÄSTERBERGSLAGENS MYNTKLUBB har möten 2:a måndagen varje månad januari-maj kl 19.00. Tingshusgränd 2, Ludvika.

VÄSTERÅS MYNTKLUBB har möten på kafeterian, Vallby friluftsmuseum kl 19.00 första onsdagen i månaden. Närvarolotteri vid varje möte. Upplysningar: tel 021-13 94 94 (efter kl 18).

ÖREBRO NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion Järntorgsgatan 3 den 19/10, 16/11 kl 19. Upplysningar: tel 019-13 52 13.

MYNTAUKTION

19 november

Öppen auktion hålles på Stora Hotellet i LINKÖPING lördagen den 19 november.

Auktionskatalog kan rekvideras per brev eller telefon utan kostnad.

Du kan träffa oss på myntmässan i Göteborg den 16:e oktober och på Antikmässan i Borås 27-30 oktober. Väl mött!!

THÖRNSTRÖMS MYNT & SEDLAR AB

DROTTNINGGATAN 48
582 27 LINKÖPING Tel: 013-13 54 65

AUKTIONER

SVENSKA

Okt	10	Mynthuset, Stockholm
	15	Antikören, Myntauktion
Nov	12-13	B. Ahlström Mynthandel AB, Stockholm
	16	Svenska Numismatiska Föreningen, Stockholm (endast medlemmar)
	19	Thörnströms Mynt & Sedlar, Linköping
	26	AB Stockholms Auktionsverk

MÄSSOR

SVENSKA

Oktober	
16	Antikören, Göteborg

UTLÄNDSKA

November	
5	Steen Hoy, Danmark

UTLÄNDSKA

Oktober

1	Oslo, Oslo Mynthandel
3-4	London, Glendining's
5	London, Spink & Son
8	Helsingfors, Holmasto
10	München, Münchener Numis. Antiquariat
11-12	München, Giessner Münzhandlung
13-14	München, Partin Bank
17-19	Hamburg, Emporium
19-21	Köln, Schulten & Co
24	Zürich, Spink & Son
25-27	Zürich, Bank Leu AG
28	Luzern, Hess AG
31	Zürich, Schw. Bankverein

November

1	Zürich, Schw. Bankverein
2-4	Frankfurt, Peus Nachf.
9-11	Köln, Münz Zentrum
17-18	Köln, Kölner Münzkabinett
19	Helsingfors, Holmasto
28-29	München, Lanz

December

8-9	Düsseldorf, Ringberg
10	Nürnberg, Gradl & Hinterland
14-16	Mannheim, KPM
19-20	Hamburg, Emporium

FRÅN LÄSEKRETSEN

En ny medlem

från Kverneland i Norge har tillskrivit oss med några synpunkter. Två av dem - beträffande det stora inköpet av guldmynt till Oslo Mynthandel och det nya svenska jubileumsmyntet 1988 - är behandlade i SNT:s föregående nummer och vi hoppas att det räcker. Härtill kommer följande:

Till slut vill jag bara dela med mig en erfarenhet när det gäller rengöring av mynt med matt och oxiderad yta, som uppkommit genom t ex förvaring i plastfickor av tvivelaktig kvalitet. Som bekant bör man ju iakttaga stor försiktighet vid all slags rengöring av mynt. Jag har i alla fall med framgång lyckats rengöra mynt av olika metaller angripna av tunnare oxidskikt (ofta med fet och klibbig yta) med hjälp av vaselin, utan att myntets patina förändrats. Även järnmynt med svag rost-anlöpning kan med fördel genomgå samma behandling och därigenom återfå en fin och oförfalskad yta.

Vaselinet torkas av försiktigt med

hjälp av en bit flanell, medicinsk bomull (numera konstfiber) eller annat mjukt material.

Vänliga hälsningar
Nils Melander

Om våra läsare har några ytterligare synpunkter mottas de tacksamt.

Red.

Svar i SNF:s numismatiska frågesport 1987-12-09

1.	1
2.	1
3.	X
4.	X
5.	X
6.	1
7.	2
8.	X
9.	2
10.	X
11.	1
12.	1
13.	Myntet är i naturlig storlek (och dessutom felvänt)

AUKTION 38

12 - 13 november 1988

Operakällaren Stockholm

Sverige med besittningar
Torgny Lindgrens sedelsamling del II
Medaljer
Ordnar
Utländska guld- och silvermynt
Antika grekiska och romerska mynt

*Katalogen erhålles enklast genom insättning
med 75 kr på postgiro 3003-1
eller årsprenumeratör 150 kr*

B. AHLSTRÖM MYNTHANDEL AB
Kungsgatan 28 - 30
Box 7662 · 103 94 STOCKHOLM
Tel 08-14 02 20 · Telefax 08-11 30 75

Inlämningar mottages
kontinuerligt till
kommande auktioner.

Vid större inlämningar
kan särskilda villkor
tillämpas efter
överenskommelse.

AUKTIONSVÄRKET
MYNT

AB STOCKHOLMS AUKTIONSVÄRKE

JAKOBSGATAN 10, BOX 16256, 103 25 STOCKHOLM.
TEL. 08-14 24 40.
ENGELBREKTSGATAN 7, 211 33 MALMÖ.
TEL. 040-11 20 26.

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 26 företag i 11 olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige. Samtliga är medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen och har skrivit under upproppet mot myntförfalskningar. — Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

De nuvarande medlemmarna är:

B. Ahlström Mynthandel AB
Kungsgatan 28, Box 7662
103 94 Stockholm 7, tel 08-14 02 20

Amneklevs Mynthandel
Skolsgatan 20, 602 25 Norrköping
tel 011-10 29 50

Antikören
Stureplatsen 1, 411 39 Göteborg
tel 031-18 39 60

Hirsch Mynt AB
Humlegårdsgatan 13, 3 tr, Box 5358
102 46 Stockholm, tel 08-783 77 65

Karlskrona Mynthandel
Hantverkargatan 11, 371 35 Karlskrona
tel 0455-813 73

Rune Larsson Mynthandel
Österlånggatan 16, 502 32 Borås
tel 033-11 03 15

Lunds Mynthandel
Klostergatan 5, 222 22 Lund
tel 046-14 43 69

Malmö Mynthandel
Kalendegatan 9, 211 35 Malmö
tel 040-11 65 44

Monetarium Kurt Hallström
Box 21047, 200 21 Malmö
tel 040-93 19 53

Mynt & Medaljer HB
Sveavägen 96, Box 19507
104 32 Stockholm, tel 08-34 34 23

Mynt & Metallbörsen i Sthlm AB
Norrholmstorg 1, 4 tr, 111 46 Stockholm
tel 08-20 55 01

Myntet i Malmö
Stora Nygatan 17, 211 37 Malmö
tel 040-12 99 30

Mynthuset
Biblioteksgatan 5, Box 7049
103 86 Stockholm, tel 08-20 51 81, 20 60 52

Ulf Nordlinds Mynthandel AB
Nybrogatan 36, Box 5132
102 43 Stockholm, tel 08-662 62 61

Norrälje Mynthandel AB
Tullportsgatan 13, Box 4
76f 00 Norrtälje, tel 0176-168 26

Numis Mynt & Frimärkshandel AB
Kaserntorget 6, Box 2332
403 15 Göteborg, tel 031-13 33 45

J. Pedersen Mynthandel
Skolsgatan 24, 502 31 Borås
tel 033-11 24 96

Peo Mynt & Frimärken AB
Drottninggatan 19, Box 16245
103 25 Stockholm, tel 08-21 12 10

Selins Mynthandel AB
Regeringsgatan 6, 111 53 Stockholm
tel 08-11 50 81

Specie Mynthandel HB
Storgatan 19, 574 00 Vetlanda, tel 0383-153 01

Strandbergs Mynt & Frimärkshandel AB
Arsenalsgatan 8, Box 7377
103 91 Stockholm, tel 08-20 81 20

Tamco Numismatics
Box 6235, 102 35 Stockholm, tel 08-33 77 75

Thörnströms Mynt & Sedar AB
Drottninggatan 48, 582 27 Linköping
tel 013-13 54 65

Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3, 411 39 Göteborg
tel 031-20 81 11

Ingemar Wallin Mynthandel AB
Kungsgatan 4 b 2^{1/2} tr, Box 7317
103 90 Stockholm, tel 08-10 00 57, 10 00 58

Håkan Westerlund Mynthandel AB
Vasagatan 42, 111 42 Stockholm
tel 08-11 08 07

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 19507, 104 32 Stockholm, tel 08-34 34 23